

VIESTIKAPULA

SYYSKUU / 2025

Viestikapula Syyskuu / 2025

Kainuun Reservipiirien yhteinen tiedotuslehti. Perustettu vuonna 1960.

Lehti välittää tietoa yhdistysten menneestä ja tulevasta toiminnasta sekä maanpuolustukseen liittyvistä aiheista.

Julkaisija:

Kainuun Reserviupseeripiiri
Kainuun Reserviläispiiri

Päätoimittaja: Ossi Laine
Jänönpolku 4 88300 Paltamo

Taitto: Ossi Laine

Aineiston toimitus: oj.laine@gmail.com

Lehteen tulevaa aineistoa voi toimittaa jatkuvasti edellä olevaan sähköpostiosoitteeseen sähköpostiviestin rungossa tai liitetiedostona teksti-, word-, tai pdf-dokumenttina.

Toimitus pidättää oikeuden tarvittaessa lyhentää ja muokata tekstejä.

Kannen kuva: Talvisodan monumentti, Avara syli. Matti Kolho / Suomussalmen kunta

Sisällysluettelo

- 2 Sisällysluettelo
- 3 Turvallisuusympäistö on jatkuvassa muutoksessa, Erno Heikkinen
- 4 Suomussalmen seurakunnan tervehdys, Tatu Ryyti
- 5 Kainuun Reserviupseeripiirin tervehdys, Ilkka Määttä
- 6 Pääkirjoitus, Ossi Laine
- 7 Juhlan arvoista toimintaa, Kari Kinnunen
- 8 Rajavartiolaitos, turvana kaikissa oloissa, Tuomas Laosmaa
- 9 Suomussalmen itäisten kylien asukkaat talvisodan jaloissa, Jukka Juntunen
- 13 Reserviläisliitto juhli näyttävästi 70 v. toimintaa, Antti Pynttari
- 15 Reserviläisliiton puheenjohtaja Kari Salmisen puhe
- 17 Vapaussota varmisti Suomen demokratian, Martti Huusko
- 19 Miksi 44. Divisioona pysähtyi, Väinö Mononen
- 24 Reserviläisliitto piirikiertueella Kainuussa, Ossi Laine
- 26 Ala-Karjalan papit sisällissodan tulkitsijoina, Jukka Erkkilä
- 30 Ristijärven Reserviläisten toimintaa
- 31 SRA-ammunnan piirinmestaruuskisat ammuttiin Aitto koskella
- 33 Piirin ilma-asekisat Sotkamossa, Martti Huusko
- 34 Reservissä voima
- 36 Tule mukaan reserviläistoimintaan

Turvallisuusympäristö on jatkuvassa muutoksessa

Erno Heikkinen, kunnanjohtaja, Suomussalmi

Hyvät lukijat,

Tänä vuonna Kainuun maanpuolustusjuhla pidetään Suomussalmella. Alueellinen maanpuolustusjuhla on merkittävä tilaisuus nostaa esiin maanpuolustustyön ja yhteisen turvallisuuden tärkeyttä. Kuten valveutuneimmat lukijat tietävätkin, Suomussalmen historia liittyy vahvasti Suomen kohtalonhetkiin. Talvisodan taistelut osoittivat, että rohkeus, sitkeys ja yhdessä toimiminen voivat ratkaista vaikeimmissakin olosuhteissa. Tämä perintö on syvällä paikallisessa identiteetissä ja näkyy yhä vahvana maanpuolustustahtona.

Turvallisuus ei kuitenkaan perustu vain historiaan. Se rakentuu monista tekijöistä, jossa puolustusvoimien rinnalla tarvitaan laajaa yhteistyötä. Tätä kokonaisuutta kutsutaan kokonaisturvallisuudeksi. Suomessa se tarkoittaa, että viranomaiset, kunnat, yritykset, järjestöt ja kansalaiset muodostavat yhdessä toimivan verkoston. Kunnilla on keskeinen rooli, sillä palveluiden turvaaminen, infrastruktuurin toimivuus ja kriittisten toimintojen jatkuvuus luovat pohjan yhteiskunnan toimivuudelle myös poikkeustilanteissa.

Suomussalmella yhteistyö näkyy käytännössä. Viime vuosien valmiusharjoitukset ovat tuoneet yhteen viranomaisia, reserviläisiä ja kuntia. Niissä on testattu evakuoiteja, logistiikkaa ja väestönsuojelua – asioita, jotka koskettavat konkreettisesti kuntalaisia. Yksi esimerkki oli syyskuussa järjestetty harjoitus, jossa ihmisiä siirrettiin Juntusrannasta Suomussalmen liikuntahallille. Tämä osoitti, että suunnitelmat eivät jää paperille, vaan valmiutta rakennetaan aidossa toiminnassa.

Kainuussa yhteistyö on osa arkipäivää. Naapuriapu, luottamus ja valmius toimia yhdessä ovat täällä vahvoja. Tämä yhteisöllisyys luo henkistä kriisinkestävyttä, joka on näkymätön voima, mikä tukee turvallisuutta yhtä paljon kuin parhaat varusteet ja järjestelmät.

Reserviläiset ja maanpuolustusjärjestöt vahvistavat tätä kokonaisuutta merkittävällä tavalla. Teidän työnne täydentää puolustusvoimien ja viranomaisten panosta, ja teidän sitoutumisenne ylläpitää maanpuolustustaitoja ja -tahtoa.

Veteraanien esimerkki rohkeudesta ja vastuunkannosta kantaa edelleen, mutta meidän tehtävämme on siirtää se eteenpäin. Turvallisuuskasvatus kouluissa, nuorten osallistaminen ja vapaaehtoistoiminnan tukeminen luovat perustaa tulevaisuuden turvallisuudelle.

Turvallisuusympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Sotilaallisten uhkien rinnalla painottuvat kyberturvallisuus, hybridiuhat ja huoltovarmuus. Myös ilmastomuutoksen seuraukset, kuten laajat metsäpalot ja myrskyt voivat aiheuttaa häiriöitä, joihin on varauduttava. Yhteistyö yli organisaatio- ja aluerajojen on välttämätöntä, jotta pystymme vastaamaan uusiin haasteisiin.

Arjen turvallisuus on osa kansallista resilienssiä. Kun koulut toimivat, vesi juoksee ja tieverkko pysyy kunnossa, syntyy luottamus, että yhteiskunta kestää vaikeatkin ajat. Tämä on kunnan ja koko paikallisyhteisön yhteisvastuuta ja samalla perusta sille, että koko maa pysyy vahvana.

Suomussalmi on pieni paikkakunta, mutta sillä on suuri merkitys. Menneisyydestä nousee maanpuolustustahto, nykyisyydestä yhteistyö ja tulevaisuudesta vastuu. Näiden varaan rakennamme turvallista huomista.

Suomussalmen kunta kiittää kaikkia, jotka vahvistavat maanpuolustusta ja yhteistä turvallisuutta – viranomaisia, puolustusvoimia, järjestöjä, reserviläisiä, vapaaehtoisia ja kansalaisia. Toivotan Viestikapulan lukijoille antoisia hetkiä lehden parissa sekä turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä arkeen.

Suomussalmen seurakunnan tervehdys

Teksti: Tatu Ryyti, kirkkoherra

Suomussalmella vietetään Kainuun maanpuolustusjuhlaa. Suomussalmen seurakunnan edustajana toivotan teidät kaikki lämpimästi tervetulleiksi yhteiseen juhlaamme.

Kainuun maanpuolustusjuhlan järjestävät paikkakunnat vaihtuvat. Tilaisuudella ovat pitkät ja arvokkaat perinteet ja seurakunnat ovat keskeisesti mukana juhlassa. Niin myös tälläkin kerralla Suomussalmella. On ollut ilo hyvässä yhteistyön hengessä kokoontua juhlan valmisteluihin niin paikallisten maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen kanssa kuin pitää yhteyksiä puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen sekä kunnan edustajien kanssa.

Suomussalmella elämme rajan läheisyydessä ja sen vaikutus on ollut leimaavaa monessa mielessä ajatellen paikkakunnan rikasta historiaa ja sen monia mielenkiintoisia vaiheita. Suomussalmi tunnetaan monista asioista. Viime sotien tapahtumista kiinnostuneita käy tutustumassa Raatteeseen ja muihin taistelupaikkoihin alueella.

Täällä rajaseudun kansa on kokenut kovia, mutta sinnikäs elämänasenne ja luottamus on kantanut. Kirkolla ja seurakunnalla on täällä vahva asema, ja arvoperusta kantaa edelleen myös tämän päivän haasteissa. Tähän pohjaten ja eteenpäin katsoen haluamme toimia Suomussalmen seurakunnassa yhteisömmä parhaaksi.

Maanpuolustustyö on yhteinen asia, jossa kirkko haluaa olla mukana omalla paikallaan. Sen tehtävä kirkastuu haastavina aikoina, ja merkityksellistä on kansan henkisen jaksamisen tukeminen. Kuten muissakin organisaatioissa, kirkossakin varaudutaan ja tehdään työtä jatkuvasti sen eteen, että kaikissa tilanteissa voisimme turvata toimintakykymme ja palvella seurakuntalaisia parhaalla tavalla.

Usein olemme laulaneet isänmaan virttä, jonka sanoma on tarpeen muistaa: ”Siunaa ja varjele meitä, Korkein kädellä” (Vk 584).

Tervetuloa Suomussalmelle

Kainuun maanpuolustusjuhlan tilaisuudet perjantaina 19.9.2025

- Klo 10 Jumalanpalvelus Suomussalmen kirkossa
- Klo 11 Seppeleenlasku sankarihaudalle
- Klo 11-13 Puolustusvoimien kalustonäyttely liikuntahallin piha-alue
- Klo 12 Lounas, Ruukinkankaan koulu
- Klo 13 Juhla liikuntahallilla

Parkkipaikat jäähallilla

Tervetuloa!

Kainuun Reserviupseeripiirin tervehdys

Teksti: Ilkka Määttä, Kainuun Reserviupseeripiirin puheenjohtaja

*”Omien sotilastaitojen ylläpitäminen
on jokaisen reserviläisen velvollisuus”.*

Arvoisat juhluvieraat

Tervetuloa Suomussalmelle maanpuolustusjuhlaan.

Viimeaikaiset tapahtumat maailmalla ovat aiheuttaneet tarvetta tarkastella koulutusta ja toimintamalleja niin Puolustusvoimissa, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksessä kuin reserviläisyhdistyksissä. Yhtenä esimerkkinä voidaan käyttää paljon mediassa ollutta droonien käyttöä. Koulutusta aiheeseen on lisätty PV:n ja MPK:n puolella ja yhtenä esimerkkinä Suur-Savon reserviläisyhdistysten laaja koulutushanke ja laaja yhteistyö eri viranomaisten kanssa jo muutaman vuoden ajan.

Valtakunnallisesti Kainuun Reserviupseeripiiri oli paras Tulta toukokuussa-kampanjassa ja Ristijärven reserviupseeriyhdistys oli paras pienten yhdistysten sarjassa. Kampanjassa ammuttiin yli miljoona laukausta yhdistysten ja yksittäisten reserviläisten toimesta toukokuun aikana. Pidetään jatkossakin ampumataitoa yllä ympäri vuoden erilaisilla aseilla ja pyritään pärjäämään seuraavassakin tapahtumassa.

Paikalliset reserviläisyhdistykset, ampumaseurat sekä MPK Kajaanin koulutuspaikka tarjoavat mahdollisuuden tutustua ammuntaan ei aseilla turvallisesti, ohjatussa tapahtumassa.

Tervetuloa tutustumaan ammuntaan!

Omien sotilastaitojen ylläpitäminen on jokaisen reserviläisen velvollisuus. Kaikille ei kertausharjoituskutsuja tai -käskeyä tule niin silloin kannattaa hyödyntää MPK koulutustarjontaa joko omassa aselajissa tai lähteä opettelemaan jopa uutta aselajia. Tarjolla on koulutusta myös ei reserviläisille, 18 vuotta täyttäneille suomen kansalaisille, monelta eri aihealueelta.

Omasta toimintakyvystä huolehtiminen tulisi olla jokaisen kansalaisen velvollisuus. Mahdollisuuksia on monia erilaisista ryhmistä lähtien mutta syksyinen marjastus, sienestys, metsästys tai vain rauhallinen retkeily/vaellus luonnossa ovat hyvä tapa aloittaa säännöllinen liikunta ja vähitellen parantaa omaa suorituskyykyään omassa arjessa tai sitten reserviläistehtävissä.

Reserviläisyhdistyksillä on vuosittain toukokuussa Four Day March-tapahtuma ja syyskuun ajan Maaottelumarssi, jossa yhdessä tai erikseen voi suorittaa vähintään 10 km suoritteen. Näistäkin jaetaan paikallisyhdistyksille toiminnan mukaan tukea liittotasolta.

Tervetuloa mukaan toimintaan!

Mukavaa maanpuolustusjuhlapäivää kaikille osallistujille.

Historian ja nykyisyyden rajamailla

Teksti: Ossi Laine, Toiminnanjohtaja Kainuun Reservipiirit

Tänä syksynä maakunnallinen maanpuolustusjuhla pidetään Suomussalmella. Kunnan historia kertoo siitä, että aina ei ole saatu olla rauhassa. Nämä rajaseudut ovat useaan otteeseen vuosisatojen kuluessa peittyneet vihollisen toimesta tuhkaan ja savuun. Monien sukupolvien selviytymistaistelut ovat jättäneet jälkensä paitsi maantieteelliseen maisemaan, niin myös ihmisten sielun maisemaan.

Talvisota oli Suomussalmelle äärimmäisen raskas koetus. Maahan hyökänneen vihollisen tavoite oli selvä: Suomen katkaiseminen kahtia hyökkäämällä Suomussalmen kautta kohti Oulua. Jos tämä olisi onnistunut, maamme itsenäisyys olisi ollut vaarassa mennä. Mutta niin ei käynyt.

Suomalaiset sotilaat, mukana myös kotikonnuillaan taistelleet suomussalmelaiset, osoittivat, että mahdollista voi tulla mahdollista. Syntyi talvisodan henki, jossa ylivoimaisen vihollisen edessä, talven kylmyydessä ja äärimmäisten koettelemusten alla jokainen teki voitavansa päättäväisesti ja peräänantamattomasti.

Kansainväliseen kuuluisuuteen talvisodassa nousseen Raatteen tien varrella sijaitsee hyvin vaikuttava ja puhutteleva muistomerkki, Talvisodan monumentti. Tämä muistomerkki on yksi tunnetuimmista sotamuistomerkeistä Suomessa. Muistomerkki kunnioittaa kaikkia sodan uhreja, niin suomalaisia kuin venäläisiä. Monumentti koostuu tuhansista ja tuhansista kivistä, jotka ovat aseteltu keskusmuistomerkin ympärille. Jokainen kivi symboloi yhtä kaatunutta, niin suomalaista kuin venäläistä. Jokaisella kaatuneella läheiset, jotka jäivät kaipaamaan miestä, joka ei palannut koskaan.

Nämä sotien muistomerkit, museot ja erilaiset perinnepahtumat ovat siltoja menneisyydestä tähän päivään. Ne ovat muistuttamassa meitä menneestä ja siitä, että vaikeistakin ajoista voidaan selvitä, kun meillä on yksimielisyyttä ja maanpuolustustahtoa. Muistomerkit ovat kertomassa myös sodan kauhuista ja ennen kaikkea siitä, miten arvokasta rauha on.

Uudet sukupolvet toisensa jälkeen ovat rakentaneet tulevaisuutta sotien jälkeen. Jokainen sukupolvi on vuorollaan kantanut vastuuta yhteiskunnassa. Mutta historiaa ei ole kuitenkaan unohdettu. Elämme tänä päivänä jälleen muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Se, mikä joskus aiemmin tuntui kaukaiselta, on nyt niin lähellä. Euroopan turvallisuus on jälleen koetuksella. Maamme vapaus ja turvallisuus vaativat jatkuvaa valppautta, yhteistyötä ja puolustustahtoa.

Se perintö, minkä olemme aiemmilta sukupolvilta saaneet, sitä haluamme vaalia ja viedä eteen päin. Vapaaehtoiset maanpuolustajat, reserviläiset olemme osa sitä ketjua ja perintöä, joka ulottuu menneisyydestä tähän päivään. Jokainen osallistuminen maanpuolustustyöhön, tai harjoituksiin, jokainen lasten ja nuorten kasvattaminen arvostamaan isänmaataan on osa sitä samaa perintöä.

Syksy on tuonut mukanaan uuden vaiheen myös reserviläistoimintaan. Kesän tapahtumat ovat jääneet taakse ja luonto valmistautuu talveen. Syyskuu on ollut jo muutaman vuoden liikunnan teema-kuukausi. Parhaillaan on menossa koko syyskuun kestävä maaottelumarssi ja tavoitteena oli saada molempien liittojen piirit ja yhdistykset mukaan haastekampanjaan ja siten mahdollisimman moni reserviläinen marssimaan. Vuosi vuodelta suuremman suosion saavuttanut Maaottelumarssi järjestetään tänä vuonna jo viidettä kertaa.

Syksy on myös yhdistysten kokoontumisten, syyskokousten ja suunnittelun aikaa. Nyt tehdään linjauksia tulevan vuoden toimintaan ja päätetään, millaisia tapahtumia järjestetään. Tämä on tärkeää, sillä hyvin suunniteltu ja monipuolinen toiminta houkuttelee mukaan uusia jäseniä ja pitää toiminnan elinvoimaisena.

Hyvää ja toiminnallista syksyä!

Juhlan arvoista toimintaa

Teksti: Kari Kinnunen, Kainuun Reserviläispiiri puheenjohtaja

Kuluva vuosi 2025 on monessakin mielessä merkittävä.

Yli 50 000 jäsenen Reserviläisliitto vietti Kansallisen veteraanipäivän viikonloppuna 70-vuotisjuhliin Helsingissä, jossa järjestetty kansalaistorin tapahtuma houkutteli paikalle yli 8 000 liiton ja sen lukuisien yhteistyökumppanien tarjoamista mahdollisuuksista kiinnostunutta ihmistä.

Maamme suurimman vapaaehtoisen maanpuolustustyön järjestön kanssa samoihin aikoihin täytti Kajaanin Reserviläiset ry myös 70 vuotta.

Merkittävä muutos on tapahtunut myös veteraanipolven asioiden hoitamisessa.

Sotiemme veteraanien oman järjestötoiminnan lakattua veteraanipolven perinnön vaaliminen ontänä vuonna siirtynyt virallisesti Tammenlehvän Perinneliiton alla toimiville yhdistyksille myös Kainuussa.

Tammenlehvän Kainuun Perinneyhdistys toimii kunta-kohtaisten perinnetoimikuntien linkkinä valtakunnallisen Tammenlehvän Perinneliiton suuntaan.

Reserviläistoiminnan pyöreät vuodet ja veteraanipolven lipun ja tammenlehvätunnusten korkealle nostaminen ansaitsevat tulla juhlistuiksi.

Kainuun Reserviläispiirin toiminnassa näkyy ja tuntuu valtakunnallisen liiton tapaan vahva jäsenkehitys. Yhdistykset ovat lähes poikkeuksetta lisänneet jäsenmääriään.

Valtakunnallisesti liiton jäsenmäärä on jo yli 50 000. Ukrainan sodan kolmen vuoden aikana uusia jäseniä on liittynyt jopa lähes 20 000. Kainuussa ollaan vielä hieman tuhanen rajan alapuolella, jäsenmäärä on tällä hetkellä 960

Erittäin myönteinen asia jäsenkehityksessä on myös naisten osuuden kasvu. Kainuussa naisjäseniä on yli viisi prosenttia eli 50 henkilöä. Myös asepalvelus puolustusvoimissa kiinnostaa naisia yhä enemmän.

Liitto, piiri ja jäsenyhdistykset haluavat toimia jäsenistönä edunvalvojana, maanpuolustushengen vaalijana sekä harrastusmahdollisuuksien edistäjänä.

Yksi liiton valtakunnallisista tavoitteista on saada verohuojennus jäsenistön maanpuolustuksellisiin varustehankintoihin. Yhdistyksillä on mahdollisuus saada tukea muun muassa ase- ja patruunahankintoihin ainakin vielä tänä vuonna. Myös muita toimintamahdollisuuksia tuetaan projektitukien muodossa.

Erinomainen yhteistyö puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen, poliisin, maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK:n, perinneyhdistysten, muiden maanpuolustusjärjestöjen ja monen muun tahon kanssa takaavat hyviä ja monipuolisia mahdollisuuksia järjestömme jäsenille.

Tässä porukassa kannattaa olla mukana.

Rajavartioloaitos, turvana kaikissa oloissa

Hyvät Kainuun Reserviupseeripiirin ja Kainuun Reserviläispiirin reserviläiset,

Elämme poikkeuksellisia aikoja. Maailmanjärjestystä ja turvallisuusrakenteita ravistellaan kovimmalla tavalla vuosikymmeniin. Keskustelu Euroopan puolustuksen taakanjaosta käy kiivaana. Ukrainan sodan kehityskulku heijastuu myös Suomen turvallisuustilanteeseen. Vallitsevan epävarmuuden ja vaikean turvallisuustilanteen voidaan arvioida olevan pitkäkestoinen.

Epävarmuuden tilanteessa on etsittävä liittolaisia, mutta ensisijaisesti rakennettava puolustus niiden voimavarojen varaan, jotka ovat omissa käsissä. Ilmavoimamme ovat saamassa uudet hävittäjänsä ja merivoimat korvettinsa. Puolustusjärjestelmämme kehitys on siirtymässä maavoimien kehittämiseen.

Ukrainan sota on osoittanut, että pitkä ja laaja-alainen sota vaatii joukkoja. Joukot tarvitsevat myös taistelukyvyyn palauttamista, joten joukkoja on voitava kierrättää. Suomen sodan ajan vahvuus on noin 280 000 suomalaista ja reservin koko noin 900 000 – eikä turhaan.

Puolustusmäärärahojen kasvaessa on huolehdittava myös reservin suorituskyvystä. Materiaalinen valmius ei riitä. Laitteille ja välineille on oltava osaavat käyttäjänsä. Rahoituksen kehittymisen tulee heijastua kertausharjoitusten määrään.

Reservin tarve on tunnistettu myös Rajavartioloaitoksessa eikä pelkästään sodan ajan tehtäviemme vuoksi. Tilanne lähialueillamme, itärajalla ja merialueella on poikkeuksellinen, joten joudumme työssämme varautumaan yllättäviin tilanteisiin sekä muutoksiin. Rajavartioloaitoksen henkilöstön osaaminen ja toimintakyky ovat hyvällä tasolla, kuten viimeaikaiset tapahtumat itärajalla ja Itämerellä ovat osoittaneet, mutta Rajavartioloaitoksen vahvuus on mitoitettu tavanomaiseen rajatilanteeseen.

Pitkäkestoiset tai laaja-alaiset tapahtumat edellyttävät lisävoimavaroja. Rakenteilla oleva esteita, ”rajaturvallisuuslain” voimassaolon jatkaminen sekä valmiuserusteiden kertausharjoitusten mahdollistaminen rajaturvallisuuden häiriön torjumiseksi tai valtakunnanrajan tehostettua valvontaa edellyttävän

tilanteen vaikutusten estämiseksi ovat kaikki tarpeellisia toimenpiteitä lisävoimavaratarpeiden kattamiseksi. Vallitseva ja arvio tulevasta toimintaympäristöstä edellyttää jatkossa Rajavartioloaitokselta poikkeuksellisen nopeaa reagointia ja kykyä kohdentaa lisähenkilöstöä turvallisuutta uhkaaviin tilanteisiin. On selvää, ettei Rajavartioloaitoksen vakinaisen henkilöstön vahvuutta voida mitoittaa laaja-alaisimpien rajaturvallisuustilanteiden mukaan.

Onkin pohdittava miten voimme kustannustehokkaasti kehittää rajaturvallisuusuhkiin reagointikykyistä ja osaavaa nopean valmiuden reserviä. Laaja, osaava ja maanpuolustustahtoinen reservi on voimavara, josta voimme kehittää kykyä vastata myös rajaturvallisuuden vaatimuksiin.

Jätin Kainuun rajavartioston komentajan tehtävät helmi-kuun alussa haikein mielin. Kainuussa maanpuolustustah- to on korkea. Tiedän, että Kainuun reserviläisistä löytyy halua ja kykyä vastata myös rajaturvallisuuden poikkeus- tilanteisiin. Kiitän Kainuun reserviläisiä maanpuolustus- työstänne ja siitä tuesta, jota olette Kainuun Rajavartiost- tolle osoittaneet.

Hoidetaan kukin oma osamme ja pidetään itsemme tehtäviemme edellyttämässä kunnossa. Lenkkipoluilla ja la- duilla nähdään.

Tuomas Laosmaa
Prikaatikenraali
Henkilöstöosaston osastopäällikkö
Rajavartioloaitoksen esikunta

Suomussalmen itäisten kylien asukkaat talvisodan ajoissa

Teksti ja kuvat: Jukka Juntunen

”Viranomaiset ja sotilasjohdon yllättänyt Neuvostoliiton hyökkäyksen suuntautuminen heti myös Kainuun korpimaille liittyi hyökkääjän strategiaan pyrkimykseen katkaista Suomi Oulun korkeudelta ja estää eteläisemmän Suomen yhteydet Ruotsiin”

Talvisodan syttyminen 30.11.1939 johti Suomen itärajalla paikoin tilanteisiin, joissa osaa siviiliväestöstä ei ehditty evakuoia ajoissa. Vihollisen haltuun ottamalle alueelle jäi sodan alussa yhteensä yli 4000 suomalaista. Osa tämän kohtalon kokeneista joutui myös rajan taakse siviilisotavangeiksi. Alueita, joilla evakuointi myöhästyi, oli ns. vanhan rajan tuntumassa olevilla Suomenlahden saarilla, Karjalan kannaksella ja Laatokan Karjalassa, pohjoisempana Pielisjärvellä, Kainuussa ja Sallassa sekä myös tuolloin Suomelle Jäämeren alueella kuuluneessa Kalastajasaarennon osassa ja Petsamossa. Eniten väestöä joutui miehittäjän vallan alle Suojärven ja Salmin pitäjissä (lähes 1900 ihmistä) sekä Suomussalmella (1685 ihmistä).

Suomussalmella Neuvostoliiton 163. divisioona hyökkäsi rajan yli Juntusrannan suunnassa ja etelämpänä Raatteen kautta. Myöhemmin Neuvostoliitto toi Raatteen tielle myös 44. divisioonan.

Kuntaa ja sen noin 10 000 asukasta koskeva evakuointisuunnitelma oli laadittu Suomussalmelle lokakuussa 1939. Alue ja asutus oli siinä jaettu kolmeen kiireellisyysvyöhykkeeseen, ja kuhunkin siirtoryhmään annettu vastuuhenkilöt ja ihmisille kokoon-tumispaiikat. Oli suunniteltu myös kuljetustiet. Johtuen Neuvostoliiton hyökkäyksen yllättävyydestä osoit-tautui myöhemmin mahdottomaksi toteuttaa ennakkosuunnitelmaa sel-laisenaan.

SUOMEN KANSAN ÄÄNI

N:o 6

Sunnuntaina 17 joulukuuta v. 1939

Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille

Lehtemme toimitus lähetti Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen. Me olemme vakautettuja siitä, että Te tallete yhä mieluiten rakastamamme kotimaamme, josta uusi Suomen Kansanhallitus on ehtenä asettanut.

”SUOMEN KANSAN ÄÄNI” toimitus.

Toiveemme ovat toteutuneet

Hyvät Suomalaiset!

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

Me tiedämme, että olemme jättäneet lämpimän tervehdyksen Teille, Ruhtinan kylän kansalaisten kokouksen osanottajille, lämpimän tervehdyksen.

PUNA-ARMEIJALAISET AUTTAVAT MEITÄ

Me Alajärven kylän talonpojat lausomme suostumuksemme vakaalle Suomen hallitukselle, suojeluskuntajärjestölle, sekä vanhaa taustamateriaalia hallituksen armeijalle. He ovat pelottelleet meitä siitä, että meidän Puna-armeijaa tulee jättä tulla meidän ja polttaa te- löt. Tämä ei vastaa todellisuutta. Pelättäessään he itse pe- tomattomia käytöksiä poltto- vät taloja, tappavat karjaa ja väkivalloilla kuljettavat asuk- kaita tuntemattomille seuduille.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Meidän he kärsivät poltto- maan taistoa ja nävittämään kysymme. Me emme sitä ko- neet, sillä me olemme vakuu- teluja siitä, että Puna-armeija ei koskaan sitä tee. Se avustaa meitä vapauttamaan niitä kar- jasta tilasta, johon ovat entise- lla.

Juntusrannassa painettu Suomen Kansan Äänen etusivu 17.12.1939

Viime kädessä Suomussalmen evakuoinnista tuli vastaamaan Raajesikunnan alainen sotapoliisi. Evakuointiin osallistui tilanteista riippuen myös muita sotilaita, työvelvollisiksi määrättyjä ja kunnallisia viranomaisia. Nimismies Eino Väisä toimi alueellisen sotapoliisin päällikönä. Merkityksellinen oli myös liikkuva sotapoliisi, jota johti näyttelijänä tunnettu Eino Kaipainen.

Myös Suomussalmen miehet olivat 2. maailmansodan alettua osallistuneet Ylimääräisiin harjoituksiin (YH) kotikunnassaan, osa Kajaanissa. Vähän ennen talvisotaa useimmat oli kuitenkin lomautettu. Marraskuun lopussa oli vain pienellä sotilaista ja vapaaehtoisista suojeluskuntalaisista kootulla suojajoukolla sekä kahdeksalla kenttävartiolla tehtävänä huolehtia kunnan itäosissa raja-alueiden valvonnasta.

Nimismies Väisä oli syttyneen sodan vuoksi käynnistänyt evakuointitoimet marraskuun viimeisenä päivänä. Valtioneuvoston päätöksellä Suomussalmen kunta määrättiin sotatoimi-alueeksi 2.12.1939. Tavoitteena oli koko pitäjän tyhjentäminen siviiliväestöstä.

On kysyttävä, miksi väestön evakuointiin ryhdyttiin vasta sodan alettua ja miksi huomattava osa pitäjän itäisten osien siviileistä jouduttiin aluksi jättämään hyökkääjän haltuun ja oman onnensa nojaan – useiden viikkojen, jopa kuukausien ajaksi.

Oulun lääninhallitus oli kirehtinyt rajavyöhykkeen evakuointia lokakuussa 1939 ja esittänyt sisäasiainministeriölle Kainuun uhanalaisimpien asutusryhmien tyhjentämistä marraskuun lopulla. Sisäasiainministeriö, jossa oli meneillään ministerin vaihdos, ei

Evakuoidut palaamassa rauhan tultua 1940 koteihinsa tuhoutuneen Suomussalmen kirkonkylän kautta.

tähän ryhtynyt. Taustalla oli virheelliseksi osoittautuva uskomus siitä, ettei Neuvostoliitto hyökkäisi tiettyjen metsäalueiden kautta. Evakuoinnin ajateltiin ehkä jopa provosoivan hyökkäykseen. Evakuointia oli kylläkin esimerkiksi Karjalan kannaksella jo aloitettu. Viranomaiset ja sotilasjohtoon yllättänyt Neuvostoliiton hyökkäyksen suuntautuminen heti myös Kainuun korpimaille liittyi hyökkääjän strategiseen pyrkimykseen katkaista Suomi Oulun korkeudelta ja estää eteläisemmän Suomen yhteydet Ruotsiin. Ylimmän tahon määräysten jäätyä kokonaan tulematta Suomussalmen nimismiehen oli ollut käytännössä vaikea ryhtyä toteuttamaan ennakkoon tapahtuvaa evakuointia omavaltaisesti.

Kertomuksessaan sotapoliisin toiminnasta myöhemmin toukokuussa 1940, talvisodan jo päätyttyä 13.3.1940, V Armeijakunnan sotapoliisipäällikkö Kaarlo Kaitera ilmoitti Suomussalmella vihollisen haltuun sodan alussa jääneiden siviilien luvun ja arvioi, että Suomussalmen raja-alueilla väestö oli ollut haluton lähtemään pois taistelualueilta johtuen myönteisyydestä Neuvostoliiton järjestelmälle. Tutkijan perspektiivistä katsoen Kaitera kuitenkin jätti arvioissaan mainitsematta monta tärkeää syytä. Suomussalmen itäosan tieverkosto oli heikko, välimatkat pitkät eikä kaikissa taloissa ollut omaa hevosta. Perheet olivat tuohon aikaan suuria ja taloissa oli

usein myös heikkokuntoisia vanhuksia. Lisäksi karjan jättäminen ilman hoitajaa tuntui mahdottomalta. Monin paikoin järvien jääpeitekin oli vielä ohut. Lisäksi luonnollisesti toivottiin ja odotettiin viranomaisten apua. Totta toisaalta on, että rajaseudun taloissa oli myös niitä asevelvollisia miehiä, jotka eivät kovin aktiivisesti pyrkineet suomalaisten taistelijoiden puolelle. Epäröintiin saattoi vaikuttaa pelko siitä, että nopeasti etenevä hyökkääjä seuraisi tarkasti paikallisen väestön liikkeitä.

On samalla aiheellista korostaa, että myös Suomussalmella ehdottomasti suurin osa siviiliväestöstä, kovia kokemaan joutuvasta kirkonkylästä ja etenkin pitäjän läntisemmistä osista, yhteensä lähes 6000 ihmistä onnistuttiin evakuoimaan olosuhteisiin nähden varsin nopeasti sodan alettua. Evakot kuljetettiin joulukuun 1940 aikana turvaan rauhallisemmille alueille, ja he päätyivät tavallisimmin Utajärvelle, Tyrnävälle tai Muhokselle. Lisäksi ihmisiä siirtyi itsenäisesti vieraille paikkakunnille. Suomussalmen miehiä taisteli talvisodassa noin 1400.

Tarkastelen seuraavassa tapahtumia itäisen Suomussalmen siviiliväestön näkökulmasta maarekisterikylittäin.

RUHTINANSALMI. – Laajemman rekisterikylän keskus, Juntusranta, evakuoitiin viime tingassa, sillä keskuksen väestö, lähemmäs puolentoista

sataa henkeä, onnistui omin neuvoin pakenemaan kohti Kiannanniemeä yli kapean Kokkojärven notkuvan jään. Talojen kaikki hevoset valjastettiin rekien eteen. Karja ja käytännössä kaikki omaisuus jätettiin. Tämän kirjoittajan edesmennyt isä, Keskimäisen 10-vuotias Arvi, oli pakenijoiden joukossa. Hän kertoi myöhemmin usein, kuinka mummut voivottelivat toisilleen Kiannaniemellä: ”On aikoihin eletty!” Arvin äiti myös päivitteli, kuinka ”pikku-Toivon sukatkin jäivät kiehumään muuripataan”.

Juntusrannasta evakuoitumista ohjaili alkuun kyläpoliisi Vilho Mäki ja sitä joudutti emäntä Lempi Seppäsen Lehtovaarasta tuoma tärkeä viesti rajan jo ylittäneestä puna-armeijasta. Kylän taloihin tai SPR:n sairasmajaan joutui jäämään myöhemmässä oikeusaineistossa olevien kertomusten perusteella 11 henkeä. Muutamat heistä jäivät karjaa hoitamaan, eräät sairaalloisuutensa takia. Heikkokuntoisimmat menehtyivät kylän miehityksen aikana.

Jotkut jääneistä joutuivat opastamaan vihollista eteenpäin, mutta tekivät sen enemmän tai vähemmän hyvin. Juntusrannasta tuli etenemään pyrkivän miehittäjän propagandakeskus. Juntusrantalaiset eivät osallistuneet aktiivisesti kylään perustetun ”Ruhtinansalmen työätekevän kansanrintaman komitean” toimintaan, josta kerron myöhemmin.

Neuvostoliitto antaa yllä olevan kansallisuuspolitiikkansa mukaisesti Suomen Kansantasavallalle koko Karjalän. Kansantasaavallinen Suomi antaa puolestaan Neuvostoliitolle ne pienet alueet, joita se tarvitsee Leningradin ja Suomen puolustuksen tähtäimiksi.

Siviiliväestölle esitettiin lupauksia tulevasta aluelajennuksista Suomelle. On vaikea arvioida, missä määrin lupauksiin uskottiin Suomussalmella.

Pienemmistä Ruhtinansalmen kylistä onnistui itsensä evakuoimaan vain vähäinen määrä väkeä, jonkin verran ilmeisesti kuitenkin pohjoisista osista. Muutaman talon ihmiset lienevät paenneet itärajan tuntumasta, koska suojeluskuntalaisten ja lottien valvontatornista tehtiin varhainen havainto sodan alkamisesta. Rasilan-vaaran Katajastakin paettiin. Pakoa yrittivät epäonnistuneet useat Saarikylän, Tormuan, Haapovaaran ja Hossan seudun perheet. Nämä kylät tulivat puna-armeijan miehittämiksi, kuten kävi myös monelle muulle pienelle kylälle, esimerkiksi Lehtovaaralle, Paukuttajavaaralle, Pyykköskylälle ja Pirttivaaralle.

Yleensä miehittäjä ei kohdistanut siviileihin fyysistä väkivaltaa, vaan pyrki yhteistoimintaan. Se tosin käytti autioksi jääneiden rakennusten omaisuutta ja asuttujenkin talojen huoneita hyväkseen. Sotilaat saattoivat vaatia ruokaa ja heinää hevosille. Väkivaltaa saatettiin toisaalta käyttää puna-armeijan etsimien suojeluskuntalaisten tai muuten vastahankaisten henkilöiden pidätyksissä. Näistä tapuksista ei kuitenkaan ole tarkemmin kertovia lähteitä. Paukuttajavaaralla tapahtui 12.1.1940 poikkeuksellinen

kahdesta talosta 11 siviiliä surmannut venäläinen lentopommitus.

Kuten myös muiden rekisterikyläiden alueella, miehittäjä vaati ehdottomasti kaikkien aseiden ja vielä harvinaisten radioiden luovuttamista itselleen. Se myös kontrolloi kulkemista sekä tarvittaessa suoritti liikkeellä olevien siviilien kiinniottoja. Puna-armeija esitteli saarroksiin ja uutispimentoon joutuneelle väestölle Terijoen "Kansanhallituksen" suunnitelmien suurenmoisuuksia, näytti propagandaelokuvaa "Neuvostovallan puolesta" monissa taloissa ja pyrki löytämään oppaiden lisäksi vakoojia siviilien keskuudesta. Juntusrannassa venäläiset propagandistit painoivat kirjapainossaan 4-sivuista "Suomen Kansan Ääntä" kahdeksan numeroa.

KIANNANKYLÄ. – Neuvostoliiton hyökkäys kääntyi Juntusrannan suunnasta kohti etelää, eli kirkonkylää, mutta sen eteneminen antoi kuitenkin aikaa evakuoita Kiannankylän väestöä, ennen kuin saartorengas sulkeutui. Huomattava osa kiantalaisista ehti paeta järven länsipuolella kulkevaa Kuusamosta tulevaa tietä pitkin. Rönnyntiemellä ja Pärsmöstä etelään sekä lännempänä lähellä Huutoniemeä merkittävä osa väestöstä jäi kuitenkin paikoilleen. Mustansuon asutusalue evakuoitiin lukuun ottamatta karjanhoitajia. Kiannanniemiellä väkeä ohjaili paikalle saapuneisiin linja-autoihin kyläpoliisi Mäki, joka oli siirtynyt sinne Juntusrannasta. Huutoniemen kylä tyhjentyi lähes täysin asukkaista, mutta kun navetat jäivät täyteen, sinne alkoi tulla muualta karjanhoitajia ja muutakin väkeä. Sotkamolaissyntyinen, entinen Muurmanin legioonalainen Aate Mikkonen hankkiutui ennen pitkää yhteistyöhön puna-armeijan kanssa ja sai siitä hyvistä toimista Huutoniemen kyläpäällikkönä.

Kiannankylään kuuluvassa Kerkän talossa oli koolla pieni joukko lähiseutujen reserviläisiä. Mm. he monien muiden lailla pitivät parhaana jäädä odottelemaan palvelukseenastumismääräystä, jota ei tullut. Toisella sotaviikolla eräs mies näki Rönny-

niemeltä kirkonkylän palavan, minä tähden hän luopui ajatuksestaan pyrkiä ulos "motista". Väkeä oli saarroksissa Pärsmönlahden rannalla ja Pärsmön –Toravaaran alueella. Monista yksittäisistä miehitetyn alueen taloista mainittakoon esimerkkinä Myllylahti, Murto ja Vasoniemi sekä Itärajan tuntumassa olevat Aittola ja Aittovaara.

Vihollinen onnistui värväämään joitakin kyläläisiä tiedustelijoihin ja tarvitsi myös oppaita. Venäläiset pyrkivät, kuten aiemmin Ruhtinansalmella, yhteistyössä joidenkin paikallisten kanssa järjestämään kyläkokouksia. Puna-armeijan esikunnissa, joissa oli tulkkereita, vieraili paikallista väkeä. Esimerkiksi elintarviketilanne, kyläkauppojen toiminta ja autiona olevien talojen omaisuuden turvaaminen oli huolena. Aseiden ja radioiden keräämiseen ryhtyi vapaaehtoisia. Joulukuun aikana miehittäjä levitti mm. Kiannankylässä valhetta, että puna-armeija olisi jo 15 kilometrin päässä Oulusta. Taloissa hieman väliteltiin alueella jo hiihtäviä suomalaisia partioita, koska lienee pelätty sen herättävän venäläisten uteliaisuutta. Miehittäjä levitti propagandassaan myös tietoa, että suomalaiset sotilaat tullessaan tappavat "karkurit" ja polttavat kylien talot.

Kirkonkylän seuduilla käytyjen taistelujen jälkeen puna-armeijan 163. divisioona alkoi perääntyä kovassa pakkasessa takaisin kohti Juntusrantaa. Se avasi suomalaisille sotilaille ja erityisesti sotapoliisille mahdollisuuden purkaa saartoa, joka oli pitänyt suurta määrää suomussalmelaisia siviilejä "motitettuna". Tämä väestön jälkievakuointi eteni suhteellisen ripeästi pohjoiseen, lopulta Ruhtinansalmellekin. Viimeiset evakuoitavat sotapoliisi otti mukaansa näistä pitäjän kahdesta rekisterikylästä tosin vasta helmi- ja maaliskuussa 1940. Joissakin evakuointiin liittyvissä tapauksissa käytettiin väkivaltaa.

ALA- JA YLIVUOKKI. – Alavuokin Raatekylässä havahduttiin 30.11. siihen, että hyökkääjä oli pihassa. Rajamiehet juoksivat viivytyksasemiinsa. Taloista pakeneminen onnistui vain osaksi. Kun erään talon suuri vesirekikkin kaatui, jäi vihollisen vangiksi 10 henkeä. Etäämpänä rajasta, lähempänä kirkonkylää ja Puraksessa evakuoituminen onnistui paremmin. Kahdes-

ta Vuokin vionalaiskylästä, Hieta- ja Kuivajärveltä päästiin pakoon, sillä suurta puna-armeijan hyökkäystä ei tullut tältä suunnalta. Saarivaara evakuoitui, ja suomalaiset sotilaat veivät pakenemiskehoituksen syrjäiseen Vehtikylään. Everstiluutnantti Kyanderin ja nimismies Väisän toimittamat linja-autot odottivat Raatteen tiehaarassa. Vihollinen miehitti Kivijärven kylän ja Viangin, joista asukkaat olivat jo poistuneet.

Ylivuokin pohjoisosissa Malahvian kylässä laittauduttiin lähtöön jalkaparikassa ja muutaman hevosen avulla, kun rajamiehet olivat tuoneet viestin sodan alkamisesta. Karja oli jätettävä, ja myöhemmin osa asukkaista palasi hoitamaan sitä. Jouluksi palasivat muutkin malahvialaiset koteihinsa, sillä alueella olleet työvelvolliset olivat kertoneet, ettei siellä ollut sota-toimia. Työvelvolliset auttoivat sotapoliisin johdolla myös esimerkiksi Vuokinrannan osuusliikkeen omaisuuden evakuoinnissa.

Vehtikylässä asukkaat olivat jääneet koteihinsa, vaikka heitä oli kehoitettu pakenemaan. Perheet olivat suuria ja hevosia vähän. Nuoriso hoiti myös kylän ulkopuolella olevien talojen karjaa. Vähän ennen joulua kylä kuitenkin tyhjennettiin.

Kun puna-armeija perääntyi kirkonkylästä pohjoiseen, Raatekylässä oleva väestö vietiin rajan yli ja samalla useimmat talot tuhottiin. Alueella käytiin Raateentien taistelu. Suomalaisen sotilasosastojen tehtävänä oli polttaa monia muita rajavyöhykkeellä sijainneita taloja alkuvuodesta 1940 ja teurastaa karja. Vionalaiskylästä suomalaiset joutuivat lopulta tuhoamaan Kuivajärven lähes kokonaan venäläisten polttaessa Hietajärven.

Ylivuokkiin sijoittuvat Suomussalmella eräät talvisodan ikävimmistä tapauksista. Kuusi miestä siirtyi rajan yli ja antautui puna-armeijan vakoojiksi. Heidät saatiin kuitenkin kiinni Suomen puolella ja teloitettiin pikatuomioistuimen päätöksellä Kajaanissa.

YHTEISTOIMINTA VIHOLLISEN KANSSA SEURAUKSINEEN. – Väestön ryhtyminen jonkinlaiseen yhteistoimintaan miehittäjätahon kanssa omien asioidensa järjestämiseksi ei ole Euroopan sotahistoriassa poikkeuksellista. Talvisodan aikaisen yhteistoiminnan

Suomussalmella katsottiin kuitenkin johtaneen pahimmillaan laittomuuksiin. Vuosina 1940–1941 annettiin suomussalmelaisille talvisodan aikaisista teoista kaikkiaan 53 lainvoimaista maanpetos- tai sotapetostuomiota, joista vain kaksi tuli taistelleille sotilaille. Syytetyt pitivät useissa tapauksissa tuomioitaan väärinä ja käsittämättöminä. Tuomioiden lukumäärä on itse asiassa poikkeuksellisen suuri. Yleisin syy tuomioon oli sen hyväksyminen, että tuli värväytyä kirjoille Kuusisen Kansanarmeijaan. Kahdeksan tuomiota annettiin toimimisesta kyläneuvostossa, minkä katsottiin hyödyttäneen vihollista. Vakoilu tai vihollisen opastaminen oli myös yleinen rangaistuksen syy. Talvisodan aikana teloitettiin 7 suomussalmelasta. Kohtuullista on kuitenkin muistuttaa, että talvisodan kestäessä Neuvostoliitto vei rajan taakse Kintismään ja muihin työkeskuksiin ainakin 271 siviilisotavankia Suomussalmelta sekä lisäksi otti vähintään 14 suojeluskuntalaista tai muuten hankalana pitämäänsä henkilöä vangiksi – yli 30:een turhaan kuolemaan johtanein seurauksin.

Neuvostoliiton ja Terijoen hallituksen strategiana oli järjestää kullekin Suomesta vallatulle alueelle työtätekevien kansanrintama, pitää paikkakunnilla siihen liittyviä kokouksia, löytää ns. kansanviholliset ja edistää ”Suomen kansanarmeijan” luomista. Strategiaa ehdittiin toteuttaa Suojärven pitäjässä ja Suomussalmen itäosissa. Väestöllä oli kuitenkin myös omia motiivejaan toimia, kuten elintarvikehuollon turvaaminen, koulujen uudelleen käynnistäminen ja ylipäänsä jonkinlaisen järjestyksen luominen sekavaan ja ahdistavaan tilanteeseen.

Esimerkiksi Pyykköskylällä järjestetty kyläkokous näyttää olleen luonteeltaan itsenäinen, toisin kuin useat muut. Juntusrantaan 17.12.1939 perustettu ”Ruhtinansalmen työtä tekevän kansanrintaman komitea” oli selkeästi kumousta tavoitteleva miehittäjän luomus. Sen jäseniksi valituista rekisterikylän 8 miehestä ja yhdestä naisesta yksikään ei ollut juntusrantalainen. Puheenjohtaja toimi saarikyläläinen Jussi Seppänen. Komitean pyrkimyksiä olivat mm. tietöiden aloittaminen, Juntusrannan osuuskaupan uudelleen avaaminen ja kylänsuojeluryhmien perustaminen – propagandassa lähinnä koteja polttavia ”valkoisia bandiitteja” vastaan. Ne tuntuivat komitean useimmista jäsenistä tärkeämmiltä toteuttaa kuin innokkaimmatkaan vallankumousjulistukset. Kaupan järjestämistä ehti koitua oikeasti merkittävä apu ympäristölle.

Komitean perustamisen taustana osaltaan oli saarroksissa olevan väestön liki täydellinen uutispimento ja joutuminen venäläisen propagandan armoille. Juntusrannan komitean melko lyhytkestoinen toiminta päättyi vuodenvaihteessa, kun mainitut lähemmäs 300 rajaseudun ihmistä siirrettiin vangeiksi rajan taakse. Olot Juntusrannassa olivat miehittäjän kannalta muuttuneet epävakaisiksi, kun suomalaiset sotaväenosastot nyt hyökkäsivät sekä etelästä että pohjoisesta.

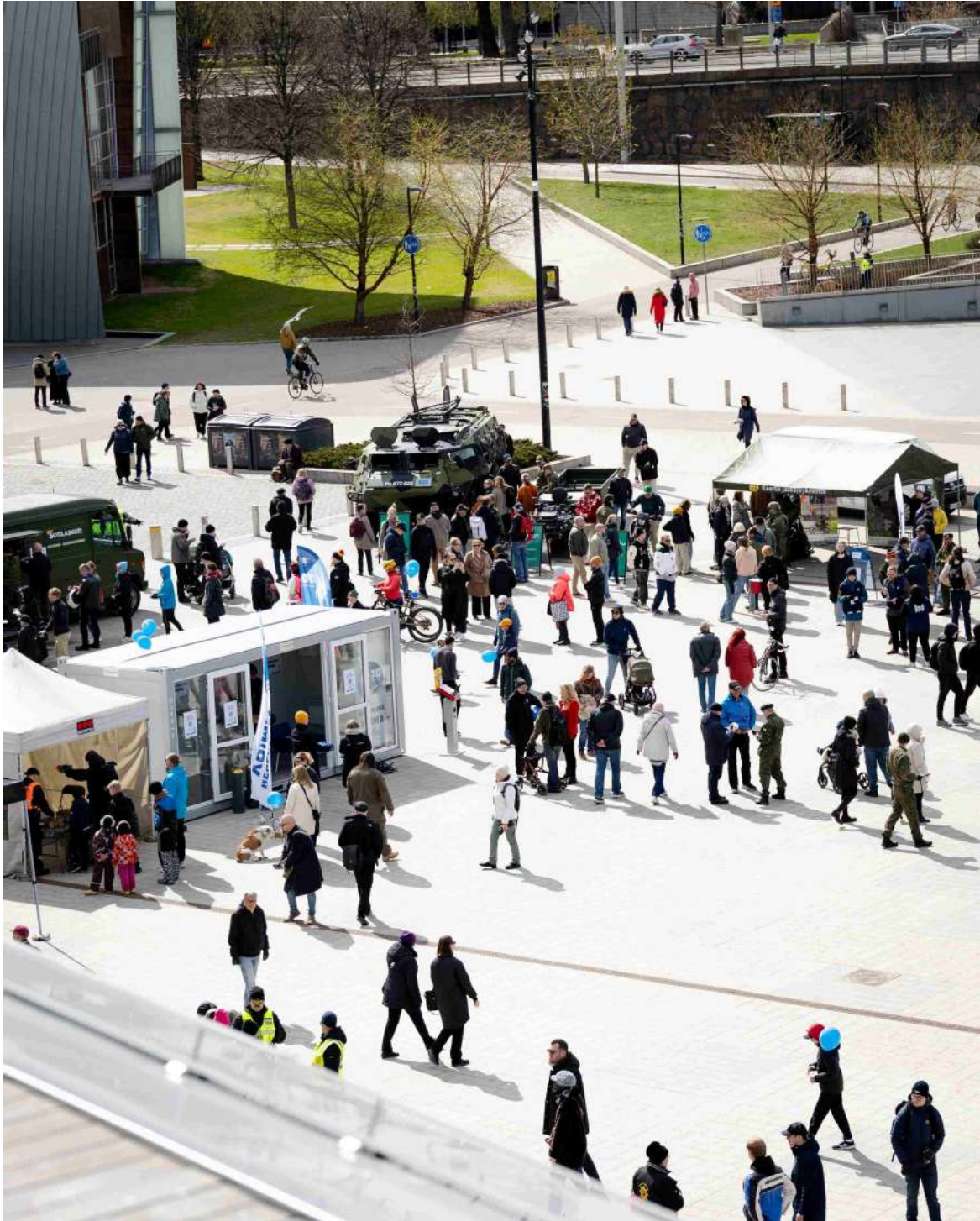
Tekijä on historioitsija, filosofian lisensiaatti. Artikkelit on tiivistelmä alkupeiräiseen arkistoaineistoon perustuvasta tutkimusartikkelista julkaisussa Ihmisiä – kriisejä – muutosta. Scripta Historica 38. Oulun Historiaseura 2023.

Vanha aitta ja kotiteollisuusopettaja Selma Juntunen Juntusrannassa 1950-luvulla. Talvisodan aikana venäläiset sahasivat pois aitan molemmilla sivuilla olleet kaarihirret. Kuva Arvi Juntunen.

Reserviläisliitto juhli näyttävästi 70-vuotista taivaltaan

Teksti: Antti Pynttari, kuvat; Reserviläisliitto

Tapahtuma houkutteli runsaasti väkeä Helsingin Kansalaistorille. Tapahtumaa oli markkinoitu muun muassa pääkaupunkiseudun joukkoliikennevälineissä.

Kokonaisturvallisuuden tekijät koontuivat Helsingin Kansalaistorille lauantaina 26.4.2025 klo 10–16, jolloin järjestettiin Reserviläisliiton juhluvuoden huipentuma eli kaikille avoin Koko kansan maanpuolustustapahtuma. Liiton perustamisesta tuli kuluneeksi 70 vuotta kiirastorstaina 17.4.2025. Kansalaistoritapahtuman aikana kävijöitä oli lähes 10 000 eli ylitettiin reilusti tapahtumalle asetettu tavoite.

Tapahtumassa mukana oli yhteensä 28 näytteilleasettajaa. Esimerkiksi Puolustusvoimat oli tuoneet torille omaa kalustoaan ja Tullilla oli näytillä massiivinen läpivalaisuajoneuvo sekä ratsupoliisit partioivat alueella. Kansalaisilla oli mahdollisuus testata, soveltuuko verenluovuttajaksi ja miten hallitsee ekoaseamunnan. Nälän sai karkotettua soppatykin ja sotkuauton antimilla.

Esiintymislavalla oli ohjelmaa koko tapahtuman ajan. Saimme muun muassa kuulla pikkulotan mietteitä tämän päivän maailman myllerryksestä. Aurinkoinen kevätää heli kävijöitä.

- Hienoa, että saimme kaikki turvallisuuden tekijät mukaan tähän juhluvuoden päätapahtumaan. Tämä osoittaa suomalaisen järjestelmän hienouden; maanpuolustus kuuluu kaikille eli se ei ole pelkästään Puolustusvoimien vastuulla. Kiitän kaikkia mukana olleita tämän ison tapahtuman mahdollistamisesta pääkaupungin ytimessä, toteaa Reserviläisliiton varapuheenjohtaja **Lotta Nissi**.

Mediaa oli myös saapunut paikalle, kun MTV3:n Huomenta Suomi teki live-lähetystä tapahtumasta. Mikäli lähetys on jäänyt katsomatta, niin sen voi jälkikäteen katsoa MTV Katso-mosta. Lisäksi tapahtumasta tehtiin live-riittä YouTubeen. Tästä on koostettu 20 minuutin parhaat palat, mikä julkaistiin Reserviläisliiton kanavissa huhti-toukokuun vaihteessa.

Kansalaistorin jälkeen juhllisuuksia jatkettiin Sokos Hotel Presidentissä, jossa järjestettiin jäsenistön iltajuhla. Tilaisuuteen osallistui noin 250 juhluviera mukana lukien liiton kunniapuheenjohtaja **Mikko Pesälä** sekä muita toimijoita ja aktiiveja vuosien varrelta. Iltajuhlissa vieraita tanssitti Kaartin soittokunnan varusmiesbändi ja lisäksi Viipurin Lauluveikot ilahdutti vieraita yllätysesitintymisellään.

Perheen pienimpiä kiinnosti muun muassa tullikoiran läsnäolo Kansalaistorilla.

Reserviläisliiton kunniapuheenjohtaja Mikko Pesälä kiitospuheeseen.

Reserviläisliiton puheenjohtaja Kari Salmisen puhe iltajuhlissa

”Seitsemänkymmentä vuotta sitoutumista, palvelusta ja isänmaan rakkautta ei synny itsestään. Se syntyy sydämeestä, velvollisuudentunnosta ja uskosta siihen, että yhdessä olemme enemmän”.

Hyvät juhlavieraat, naiset ja miehet

Nyt kun olemme saaneet nautittua pääruuan, on hyvä sulatella hetki ruokaa ja käydä läpi liiton historiaa ja ottaa katseita tulevaisuuteen.

Käännetään siis katseet 70 vuoden taakse. Uusia reservinaliupseerit yhdistyksiä alkoi erityisesti syntymään 1950-luvulla ja myös liiton perustamista alettiin varsin pian suunnitella. Reservin Aliupseerien Liitto perustettiin Helsingissä ravintola Mottin tiloissa 17.4.1955. Samassa rakennuksessa, jossa liitto toimii edelleen. Alkuvuosina liittoa johtivat ja sen asioita hoitivat sihteeri Matti Hyvönen ja puheenjohtaja Gunnar Lehti.

Ammunta oli heti alusta alkaen suosituin toimintamuoto. Yhteistyö Puolustusvoimien kanssa oli tiivistä jo 1950-luvulta lähtien.

Naiset olivat alusta saakka mukana tukemassa toimintaa ja ensimmäisiä naisosastoja perustettiin yhdistykseen 1960-luvulla. Liiton lippu otettiin käyttöön vuonna 1960. Lippua tarvittiin erilaisissa juhlissa, sepeleenlaskeissa, marsseilla ja paraateilla. Kyseeseen vuosikymmenen kuuluu myös Reserviläinen-lehden perustaminen vuonna 1969. 1960-lukua voisikin kuvata vuosikymmeneksi, jolloin liiton tunnusmerkistöä alettiin luomaan.

1970-luku oli koko yhteiskunnassa vahvaa politisoitumisen aikaa ja tämä näkyi myös reserviläistoiminnassa.

Esimerkiksi vuoden 1975 Reserviläispäivät täyttivät koko Finlandia-talon. Lausuntoja ja kannanottoja julkaistiin aktiivisesti.

1980-luvulla suosiotaan nostivat erilaiset maastojoket, joita järjestetään yhä. Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun ja siihen liittyvään koulutukseen panostettiin 1980-luvulla ja sekin on edelleen vahvasti mukana toiminnassa. SPR:n koordinoimassa Vapepa-toiminnassa on tänä päivänä mukana yli 50 jäsenjärjestöä ja Reserviläisliitto on yksi aktiivisimmista järjestöistä hälytysryhmäläisten määrässä mitattuna.

1990-luvulla toimintaa avattiin miehille ja ei armeijan käyneille, ja liiton nimi muuttui Reserviläisliitoksi.

Siitä käynnistyi jäsenkasvu, joka on tällä vuosikymmenellä voimistunut entisestään. 1990-lukua voikin kuvata isojen muutosten vuosikymmeneksi, jolloin liiton historiassa käännettiin uusi sivu.

Uudella vuosituhanella lähdettiin mukaan kansainvälisen AESOR-järjestön toimintaan, tarkalleen ottaen vuonna 2004. Nykyään järjestö tunnetaan nimellä CISOR. Liitto on järjestön puheenjohtaja vuosina 2024–2026.

Viimeisiä vuosia ovat kuvanneet isot maailmanlaajuiset mullistukset, kuten koronapandemia ja Ukrainan sota. Näillä kaikilla on ollut oma vaikutuksensa reserviläistoimintaan. Vaikka vuosikymmenet ovat vaihtuneet, niin

ykä asia, mikä ei ole muuttunut, on meidän perustehtävämme eli maanpuolustustahdon vahvistaminen suomalaisten keskuudessa ja Puolustusvoimien suorituskyvyn tukeminen. Veteraaniperinteen vaaliminen on myös keskiössä, kunniakansalaisista on pidettävä huolta viimeiseen mieheen ja naiseen asti. Ilman heitä ei olisi meitä.

Arvoisat juhlavieraat,

Maanpuolustus ei ole vain Puolustusvoimien tehtävä – se on meidän kaikkien asia. Se on yhteinen tahtotila, joka näkyy niin varautumisessa, kouluttautumisessa kuin arjen teoissakin.

Monelle reserviläiselle ja vapaaehtoistoimijalle oma varustus on keskeinen osa kouluttautumista ja valmiutta. Onkin tärkeää, että varusteiden hankintaan liittyvä verovähennys saadaan käyttöön. Reserviläisen oma panos ei saisi olla kiinni lompakon paksuudesta – se on paitsi oikeudenmukaista, myös pitkällä tähtäimellä koko maanpuolustuksen etu. Isossa mittakaavassa verovähennys on pieni asia, mutta meille reserviläisille äärimmäisen tärkeä. Olemme tehneet ja tulemme tekemään aktiivisesti vaikuttamistyötä sen eteen, että verovähennys saadaan luotua.

Toinen keskeinen tekijä valmiuden ylläpitämisessä on harjoittelumahdollisuudet. Tässä kohtaa emme voi sivuuttaa sitä tosiasiaa, että ampu-
maratoja on tällä hetkellä liian vähän. Niitä tarvitaan lisää – eri puolille maata ja eri tarpeisiin. Ampumataito ei ole vain urheilua tai harrastusta, vaan se on osa kokonaisturvallisuutta. Se on taito, joka ruostuu ilman harjoittelua ja taito, joka voi olla joskus ratkaiseva. Ampumarataverkoston kehittäminen on meille äärimmäisen tärkeä edunvalvonta-
asia.

Hyvät juhlavieraat,

Tänä iltana olemme saaneet pysähtyä hetkeen, joka kertoo tarinan – ei vain vuosikymmenistä, vaan ihmisistä. Seitsemänkymmentä vuotta sitoutumista, palvelusta ja isänmaan rak-
kautta ei synny itsestään. Se syntyy sydäimestä, velvollisuudentunnosta ja

uskosta siihen, että yhdessä olemme enemmän.

Reserviläisliiton perintö on velvoittava – mutta ennen kaikkea se on kunniakas. Tämän perinnön vaaliminen ja vieminen eteenpäin on meidän kaikkien yhteinen tehtävämme.

Vapaaehtoista maanpuolustustyötä voi tehdä ja maanpuolustustahtoa osoittaa monin erilaisin tavoin. Me suomalaisena maanpuolustusjärjestönä teemme tätä työtä monipuolisesti ja koko sydämeistämme. Yhdistykset kerää yhteen toimijoita, niin nuoria kuin varttuneempiakin. Nuori into ja uteliaisuus sekä iän tuoma kokemus ja varmuus yhdistyvät jäsenissämme, mikä on varmasti vahvuus työssämme isänmaan eduksi.

Liiton puheenjohtajan voinakin olla ylpeä osaavista jäsenistämme ja asialle omistautuneista aktiivitoimijoista naisista ja miehistä. Vapaaehtoisuus ja tahto tehdä työtä yhteisen asian

eteen on korvaamatonta. Reserviläisten sydämet sitoo toisiinsa tasavertaisuuden henki ja kunnioitus, joka ei kysy asemaa eikä perustu etuoikeuksille.

Kaukopartion henki, reilu suoruus ja usko omaan voimaan ilman ylenkatsetta on toimintamme keskeisiä arvoja. Rohkenen väittää, että tämä rämäpäinen ja mutkaton tasavertaisuudesta ammentava suomalaisvoima on Liittomme menestyksen ydin.

Kiitän teitä jokaista – teitä, jotka olette mukana rakentamassa ja kehittämässä tätä liittoa, ja teitä, jotka kannatte sitä tulevaisuuteen. Kohotakaamme katseemme luottavaisina kohti uusia vuosikymmeniä.

Eläköön Reserviläisliitto 70 vuotta – ja eläköön rakas isänmaamme, Suomi!

Maanpuolustus terveisin Kari Salmi-
nen

Kainuulaisten edustus Reserviläisliiton 70 v. iltajuhlissa. Vasemmalta Reserviläispiirin kunniapuheenjohtaja Seppo Tuhkanen, piirin entinen puheenjohtaja Kalevi Valtanen, liittohallituksen jäsen Mika Kilpeläinen, Kainuun reservipiirien toiminnanjohtaja Ossi Laine ja piirin nykyinen puheenjohtaja Kari Kinnunen.

Vapausota varmisti Suomen demokratian

-Perinteinen Tammissunnuntain juhla Paltamossa

Teksti ja kuvat: Martti Huusko

Vapausodan Kainuun perinneyhdistyksen puheenjohtaja Paavo Enroth käsitteli tammissunnuntaina 26. tammiukuuta Suomen vaiheita itsenäisyyteen ja demokration varmistamista, kun Mannerheimin johdolla suojelukunnista muodostuneet valkoiset joukot pystyivät torjumaan vallankumouksellisten johtamien punakaartien valtapyrkimykset.

Kainuun opistolla pidetyssä juhlassa puheenjohtaja Enroth huomautti, kuinka vapausota, kansalaissota tai veljessota aiheutti molemmille puolille merkittäviä tappioita ja siitä kasvoi trauma, josta päästiin vasta talvisodan myötä.

Kainuun Rajavartioston tervehdyksen juhlaan toi Eversti Tuomas Laosmaa

Suomen suvereniteetti taistelujen jälkeen

Kainuun rajavartioston komentaja, eversti Tuomas Laosmaa muistutti tervehdyksessään, ettei Suomen suvereniteetti ollut selviö.

Tammisunnuntaina 27.1.1918 käynnistyi Vapaussota – toimenpiteet itsenäisen Suomen vahvistamiseksi, venäläisen aseväen aseista riisumiseksi ja Venäjän vaikutusvallan kahleista irrottautumiseksi. Vapaussota päättyi 16. toukokuuta valkoisen armeijan voittoon. Venäjän vaikutusvalta ja asevoimien uhka oli taitettu.

Vapaussodan Kainuun perinneyhdistyksen puheenjohtaja Paavo Ehnroth

Toisenlainen Venäjän uhka

Eversti Laosmaa nosti esiin sen, kuinka tänä päivänä Venäjä uhkaa toisella tavalla suomalaisten mielenrauhaa.

– Nato-jäsenyytemme myötä Venäjä viestii Leningradin sotilaspiirin huomattavasta vahvistamisesta. Valtaosaa rajamme takana olevista prikaateista ollaan muutamassa divisiooniksi ja Karjalaan ollaan perustamassa uusi armeijakunta.

Halutaan selvästi osoittaa, että nyt ollaan Naton ja Venäjän vastaisella rajalla.

Ilmapiiri heijastuu myös alemman tason yhteistoiminnassa rajallamme. Itämeren alueella Venäjän asevoimat on toiminut länsimaiden sotilaallista ilma- ja aluskalustoa kohtaan aggressiivisella ja vastuuttomalla tavalla. Kaapeli- ja putkirikkoja on tapahtunut tilastollisesta todennäköisyydestä poikkeavalla tavalla, tietoliikenneverkoissa ja gps-järjestelmässä esiintyy arkipäiväistä toimintaa häiritsevää häirintää.

Itärajalle kohdistuu välineellistetyin maahantulon uhka, josta johtuen itäraja on kiinni jo toista vuotta.

Tuomas Laosmaan mielestä on ymmärrettävää, että Venäjän toimet aiheuttavat huolta kansalaisissa.

Rehtori Helena Ahoselle luovutettiin Vapaussodan Perinneliiton Sininen risti.

– Ollessamme täällä tänään juhlistamassa Vapaussodan alkamisen vuosipäivää, viestini huolestuneille on, että jääkäriupseerien ja sotiemme veteraanien perintö elää Rajavartioloissa ja suomalaisessa viranomaiskentässä. Rajavartiolo on osa Suomen puolustusratkaisua. Yhdessä Puolustusvoimien kanssa lähialueitamme valvotaan joka päivä vuoden ympäri.

Tammisunnuntain juhla Kainuun opistolla jäi eversti Tuomas Laosmaalle viimeiseksi Kainuun rajavartioston komentajana.

Hän kiitti Vapaussodan Kainuun perinneyhdistystä hienosta perinneyhdistyksestä ja kaikkia muita tahoja yhteistyöstämme ja siitä tuesta, jota ne ovat osoittaneet Kainuun rajavartiostolle.

Huomionosoitukset

Juhlissa Vapaussodan Kainuun perinneyhdistys palkitsi Vapaussodan Perinneliiton myöntämällä Sinisellä ristillä rehtori Helena Ahosen ja Vapaussodan Perinneliiton standaarilla eversti Tuomas Laosmaan.

Raatteentie: - Alkuperäinen sotatie on muuttanut paljon muotoaan. Haukilan kohdalla käytiin ankara loppuratkaisu tammikuussa 1940.

Miksi 44. Divisioona pysähtyi?

Teksti ja kuvat: Väinö Mononen, tietokirjailija

Useita syitä: – ”Tähän päivään saakka on loputtomasti esitetty jälkiviisaita kysymyksiä, miksi 44.JvD ei edennyt suoraan Suomussalmen kirkonkylään, kuten esimerkiksi rykmentinkomentaja Godlevskin JR 759 oli tehnyt heti sodan syttyessä. Todellisia syitä oli olemassa varmasti useita, joiden onnettomat yhteisvaikutukset johtivat myöhemmin divisioonan täydelliseen katastrofiin.

Todennäköisenä pääsyynä katastrofiin voitaneen pitää tilannetta, jossa jalkaväkidivisioona oli joutunut marsimaan noin 300 kilometrin matkan kesävarusteissa ja ankarissa olosuhteissa täysin vieraalle rintamalle. Luonnollisesti siirtomarssin jälkeen oli divisioonan täytynyt rajan ylityään levätä ja huoltaa joukkonsa. Divisioona oli pakotettu hetkeksi pysäh-

tymään ja tilapäisesti kaivautumaan Raatteentien varrelle.

Miesten mieliala oli tuossa vaiheessa vielä varsin toiveikas, sillä olihan 9. Armeijan sodanjohto luvannut miehistölle talvivarusteet, kunhan joukot ovat vain ensin työntyneet Suomen rajan yli.

Divisioonan karkiosat olivat tulleet Raatteentielle satunnaisessa saapumisjärjestyksessä, eivät siis suinkaan taistelujaotuksen mukaisesti, joten karkijoukot joutuivat kaivautumaan ja parhaansa mukaan sinnittelemään joukkojen sekaannuksesta ja huollon viivytyksestä johtuen puolustuskanalla.

Kalliit vuorokaudet kuluivat ja suomalaiset saivat koottua rivinsä Raatteentien varsille. Tilanne muuttui täten

neuvostojoukoille päiväpäivältä tukaisemmaksi.

Niin divisioonan alipäällystön kuin rivimiestenkin mielestä tilannetta ei helpottanut sekään tieto, että luvut talvivarusteet olivat pahasti myöhästyneen tilauksen ja ylipitkän huoltoyhteyden vuoksi vasta tulossa rintamalle.

Toisaalta huolestumista aiheutti myös se tieto, että itse divisioonankomentaja Vinogradov ei suvainnut saapua heti joukkojensa luo, vaan oli jättäytynyt poikkeuksellisesti rajantakaiseen Vasonvaaraan.

Mieskohtaisen varustuksen riittävä mättömyys sekä huolto- ja johtoyhteyksien katkeaminen ankeissa olosuhteissa vaikuttivat siten ratkaisevasti siihen, että joukkojen mieliala oli

SA-kuva no 105717: - Raskas tankkirauta kylmeni Raatteentiellä.

muuttumassa apaattiseksi. Pian myös nälkä ja vilu alkoivat tehdä tehtäväänsä.

Lisäksi suomalaisjoukkojen harjoittama häikäilemätön Raatteentien molemminpuolinen sissitoiminta aiheutti pakokauhua ja pahaa sekasortoa venäläisjoukoissa.

Sotajoukko menetti nopeasti viimeisenkin taistelutahtonsa ja oli pian taistelukyvytön. Lyhyesti sanottuna divisioona oli rajan ylitettyään ajautunut umpikujaan, josta ei ollut enää kunniallista paluuta.”

44.JvD: – ”Lähetimme sähkeen korkeammille johtoportaille.

Sieltä tuli vastaus:

– Marssittava määräpaikkaan, siellä saatte talvivarusteet. Kaivautuminen puolustukseen - tarviketäydennysten odottaminen, joukkojen lepuuttaminen marssin jälkeen ja niin edelleen...

Kykeni puolustautumaan, muttei hyökkäämään...

Divisioonan henkilöstö oli ollut kesävarusteissa ja joutunut tietämättään tulipalopakkasten kouriin.

Tulomarsi Suomeen oli kestänyt lähes kaksi viikkoa, koska Suomen rajalle johtanut tie salli vain yksisuuntaisen liikenteen. Joukkojen oli pitänyt päästää toistuvasti ohitseen kulkuneuvoja, jotka toimittivat rahtia 163.JvD:lle. Ainoan kunnollisen suojan kovaa pakkasta vastaan antoivat vain vähäiset asuinrakennukset.”

Hirvuinen hinta

Silmitön pakeneminen: – ”Kun suomalaiset olivat tuottaneet vakavan tappion Puna-armeijan Suomussalmelle tunkeutuneille joukoille, iskivät he kaikin voimin Kiovan Erillisestä Sotilaspiiristä lähetetyn 44.JvD:n kimppuun.

– Raatteentiestä tuli täysi helvetti neuvostosotilaille!

Tammikuun 7. päivään mennessä kaikki oli sitten täysin lopussa. Jätettyään viholliselle kaiken raskaan kalustonsa divisioona alkoi hajanaisina ryhminä murtautua ulos saarroksista pakkasen ollessa noin -35 astetta. Tuhoutuvan divisioonan kuolinkouritukset eivät kestäneet kauan, vaikka se teki äärimmäisen sitkeää vastarintaa loppuun saakka.”

– ”Seitsemäntenä vuorokautena saimme avuksemme suksilla liikkuvan rajavartioeskadroonan ja kaksi neli-putkista it-kone- kivääriä puolitoistatonnisten autojen lavoilla. Ne mursivat saartorenkaiden ja me ryhdyimme vetäytymään.

Hyökkäysvaiheessa olimme päässeet 11 kilometrin päähän rajasta kolmessa tunnissa ja takaisin vetäydyimme taistellen koko vuorokauden. Eteneminen oli vaikeaa, kuljimme jalan, eikä meillä ollut mitään tuntumaa suksiin. Suomalaiset, kuten olimme nähneet, osasivat hiihtää jopa ilman sauvoja.

Erityisen kiivaasti suomalaiset hyökäsivät osastojemme kimppuun rajan tuntumassa, mutta siellä maasto oli jo aukeampaa ja he pitivät parempana pysyä metsän suojassa, joten heidän luodeistaan ei siellä enää ollut kovin suurta vaaraa. Pidimme heitä kurissa kone- kiväärien avulla.” - (Klotshkov I. I., lääkitämies, 44.JvD).

– ”Kahdeksantena vuorokautena ryhdyttiin läpimurtoyritykseen. Tie oli tulen alla ja miinoitettu. Pyrytti ja lunta satoi sakeasti läpinäkymättömänä verhona.

Pyrimme vimmatusti rajalle päin kahlaten vyötäröä myöten lumessa. Tuossa motissa divisioona menetti noin 60 prosenttia miehistään.” - (Boiko V. I., aliupseeri, 12.ErVP, 44.JvD).

– ”Mottiin jouduttuaan divisioonan johto otti lipun, nousi lentokoneeseen ja lensi Vuokkiniemeen. Sen jälkeen meidän porukka sattui törmäämään esikunnan alueelle. Kattilassa oli keitetty hevosenlihaa ja me syötiin niitä tähteitä.”

- (Pjotr Morozov, kersantti, 44.JvD).

– ”Naapurissa toimi 44.JvD. Se oli ukrainalainen kaaderijoukko, joka oli heitetty Puolasta Suomen rintamalle. Muistan nähneeni lentolehtisiä, joissa mainittiin, että divisioona oli edennyt niin ja niin monta kilometriä...

Suomalaiset ryhtyivät kuitenkin vastahyökkäykseen ja tuhosivat divisioonan perusteellisesti. Henkiin jäi noin 10-15 prosenttia koko divisioonasta.

Silloin meidänkin rykmenttimme heitettiin sille suunnalle.

Muistan, kuinka nähtiin kuolleita ja paleltuneita miehiä henkiin jääneiden laahustaessa tiellä lopen uupuneina kuin lammasmaa konsanaan...” - (Borzykin V. A., punasotilas, 7.ErHiih-toR, Suomen Kansanarmeija, 9.A).

– ”9. Armeijan Esikunnan antamien tietojen mukaan Vinogradovin 44.JvD:n kokonaismenetykset olivat sodan loppuun mennessä 5.747 miestä, joista 1.106 kaatunutta, 1.820 haavoittunutta, 2.116 kadonnutta ja 705 paleltunutta.

Osan divisioonan henkilöstöstä murtauduttua ulos saarroksista ja täydennyksen saavuttua tuli divisioonasta maaliskuun -40 puoliväliin mennessä jälleen taistelukykyinen yhtymä, jonka piti vielä kerran osallistua Suomussalmen valtausoperaatioon.

A. N. Vinogradovin paettua Raatteen motista tammikuussa 1940 omalle puolelleen hänet tuomittiin 9. Armeijan sotatuomioistuimen päätöksellä kuolemaan ja teloitettiin tammikuun alkupuolella ampumalla rivin edessä, eli hänen omien miestensä seurattessa komentajansa teloitusta. Vinogradov rehabilitoitiin myöhemmin Leningradin Sotilaspiirin sotatuomioistuimen päätöksellä 17.11.1990.” - (Juri Kilin).

Raatteentien sotasaalis, suomalais- ten tilastoima kalustoluettelo

kivääreitä	4822 kpl
pikakivääreitä	190 kpl
konekivääreitä	106 kpl
panssarintorjuntatykkejä	29 kpl
ilmatorjuntakonekivääreitä	14 kpl
kenttä- ja ilmatorjuntatykkejä	71 kpl
panssarivaunuja	43 kpl
panssariautoja	10 kpl
kuorma-autoja	260 kpl
traktoreita	20 kpl
henkilöautoja	2 kpl
hevosia	1170 kpl

Tässä yhteydessä on otettava huomioon suomalaisten eri taistelu- tilanteissa takavarikoima ja heti käyttöönotettava jalkaväen kevyt aseistus, joka ei välttämättä koskaan kirjautunut tähän viralliseen sotasaalistilastoon.

- (Lähde: Talvisodan taisteluja: Ari Raunio - Juri Kilin).

Kaatuneiden vihollisten hautausurakka

Ikävä homma: – ”Kaatuneiden vihollisten hautaaminen oli aloitettu jo vuoden vaihteessa. Everstiluutnantti Erkki Ruotsalo perusti työvelvollisista erillisen hautausporukan. Sen yhtenä kenttäpäällikkönä toimi ylikersantti

Ville Jääskeläinen. Haudatut ruumiit - sekä miehet että hevoset - laskettiin tarkoin ja vietiin kirjoihin. Heti alkuun huomattiin, että tuo oli ikävin homma mihin suomalainen mies joutui. Jonakin päivänä saattoi olla töissä satakin ukkoa, mutta seuraavana aamuna heistä ilmestyi paikalle vain puolet.

Ilmojen lämmitessä Jääskeläinen hommasi huoltopäällikkö Pönniöltä joka päivä hautaajille omat viinat. Ruumiit haisivat niin, ettei ketään voinut pakottaa työhön selvin päin.

Joskus saattoi hautausporukkaan ilmaantua joku vapaaehtoinenkin, kuten muun muassa eräs asemestari päästäkseen eroon omasta esimiehestään, jonka kanssa oli riidellyt joka päivä.

Jääskeläinen jakoi palstoja kuin tukikisavotassa. Asemestari otti kahden muun miehen kanssa urakalla paltan, missä laskettiin olevan 266 ruumista.

Asemestari kävi miestensä kanssa innolla töihin, koska palkkiona oli kahden viikon kotiloma. Kahden päivän päästä hän asteli murheissaan Jääskeläisen juttusille ja kirosi raskaasti:

– Ei tästä tule helvettiäkään.

– Miten niin?

– Ruumiita piti olla 266. Me hautasimme ne, mutta aina vaan löytyy uusia. Laskimme ne lähtiessä, ja niitä piruja on enemmän vielä jäljellä kuin tuo 266.

– Ei saatana, ei minun hermot kestä tätä hommaa!

Lumien lähtiessä alkoikin vaikuttaa siltä, etteivät työvelvolliset ennättäisi haudata kaikkia kaatuneita.

Jääskeläinen sai luvan antaa sotilaille urakoita:

– Kun hautaatte tuon määrän kaatuneita, pääsette siviiliin, hän houkutteli reserviläisiä töihin.”

- (Lähde: Suomussalmen sankarit: Onni Palaste).

Vainajien luovutustilaisuus

Venäläinen valtuuskunta: – ”Vaikka rauhansanoma oli ollut jokaiselle sotilaalle suuri ilonsanoma, oli rauhanpäivä 13.3. muuttunut pian murheen päiväksi rauhan-ehtojen tultua esille. Suomen liputoli vedetty samantien puolitankoon niin valtion virastotaloissa kuin yksityisissäkin kodeissa.

Kolmen päivän kuluttua rauhan voimaantumisen ilmoitti vartiomies Raatteen rajalla muutamien venäläisten olevan tulossa valkoisen lipun kanssa.

Komppanianpäällikkö Pentikäinen hiihti taistelulähettiensä kanssa vastaan. Puolikymmentä punaupseeria oli sonnustautunut paraatipukuun. Tulkin välityksellä he pyysivät, että molemmin puolin ilmoitettaisiin vierraalla maalla olevista miinoituksista ja sovittaisiin kaatuneiden vaihdosta. Pentikäisellä ei ollut siihen valtuuksia ja asia siirrettiin seuraavaan tapaamiseen.

Se tapahtui parin päivän päästä ja siinä oli mukana myös majuri Harola. Kohtaamisen aikana venäläiset esittivät, että he saisivat tulla kokoamaan omat kaatuneensa Suomen puolelta.

Tähän Harola ei voinut suostua. Neuvoteltiin ja sovittiin, että kaatuneet kootaan molemmin puolin rajalle ja luovutetaan ne viikon kuluttua.

Kymmenisen tuhatta kaatunutta vihollista oli tuohon päivään mennessä jo haudattu, joten tilanne alkoi tuntua ongelmalliselta. Onneksi oli vielä toinen mokoma hautaamatta ja lähitoltta koottiin 331 jäätynyttä vihollista, jotka ”latjattiin” hyvään pinoon Raatteen vartiotuvan seinustalle. Pinon päähän miehet asettivat kaatuneen, jonka toinen käsi sojotti korkealle ikään kuin tervehdykseen ojennettuna.”

Tiukat neuvottelut: – ”Kaatuneiden luovuttajaksi Harola määräsi luutnantti Pentikäisen ja vänrikiksi korotetun vääpeli Räisänen sekä puolikymmentä muuta miestä.

Miehemme lähtivät kohtaamispaikalle sodan ryvettämässä tami-neissa hiihtäen ja mukanaan ahkio vänrikki Konttisen ruumista varten.

Paraatipukuiset neuvostosotilaat olivat jo odottamassa prenikat rinnassa ja valtavan suurena joukkona. Pentikäinen tervehti toverieverstiä, joka toimi vastapuolen vanhimpana.

Hänen takanaan tungeksi kymmenisen punaupseeria ja heidän sivustoillaan useita kymmeniä aseistettuja sotilaita. Tapaaminen

ei vaikuttanut ainakaan veljelliseltä. Sodan läheisyys kiristi vielä mielialoja.

Kylmän tervehdyksen jälkeen luutnantti Pentikäinen ilmoitti luovutettavien kaatuneiden määrän ja että meidän puolestamme luovutus voisi alkaa. Saatuaan kuulla kaatuneiden määräksi 331 toverieverstin kasvoille levisi synkkä ilme hänen udellessa, miksi niitä on niin vähän.

Kuultuaan Pentikäiseltä selostuksen, että niitä on haudattu ympäri Suomussalmea, toverieversti jyrähti suuttuneesti:

– Miten te olette uskaltaneet haudata Puna-armeijan sotilaita ilman meidän lupaa?

Piinallisen tilanteen muuttuessa pelottavan kiusalliseksi koetti Pentikäinen selittää hautaamiseen pakottaneita olosuhteita.

Kesti kauan ennen kuin toverieversti toipui järkytyksestään ja hyväksyi Pentikäisen selonteon.

Mutta Pentikäisen ottaessa esille itse kirjoittamansa luovutuskirjan ja vaatiessa siihen vastaanottajien allekirjoitusta, toverieversti tuhtui taas. Tilaisuus oli keskeytettävä.

Sen aikana toverieversti lähti neuvottelemaan politrunkkinsa kanssa ja Pentikäinen soittamaan puhelimella majuri Harolalle. Harola lupasi, että allekirjoituksesta voidaan luopua, jos sen avulla päästään revohkasta irti.”

Muistokuva: - Erään 6.1.1940 kaatuneen venäläissotilaan valokuva, jonka hänen lähiomaisensa olivat tuoneet Raatteen Portin kivikentälle.

Ylimääräinen vainaja: – ”Useita tunteja oli tuhraantunut, kun tavattiin toistamiseen. Toverieverstin ilmoittaessa, että hän oli saanut luvan allekirjoittamiseen, Pentikäisen ei tarvinnutkaan peräytyä.

Vihdoin viimein voitiin aloittaa kaatuneiden vihollissotilaiden siirtäminen Puna-armeijan kuorma-autoihin. Sitä jäi valvomaan vänrikki Yrjö Räisänen.

Kun paikalla olleet punaupseerit tunnistivat kaatuneiden joukosta läheisen toverinsa, he osoittivat suomalaisille uhkaavia eleitä.

Alkoi tuntua siltä, ettei tästäkään selvitä ilman välikohtausta.

Kaiken lisäksi ruumiita oli 332 eli yksi liikaa ja venäläiset eivät millään suostuneet ottamaan vastaan ylimääräistä. Siitä seurasi jälleen konflikti. Suomalaiset olivat valmiita kuljettamaan takaisin ylimääräisen kaatuneen, mutta sekään ei tuntunut sopivan.

Paikalle ratsasti lähettiupseeri Nils Kyander, joka olisi halunnut ottaa tilaisuudesta valokuvan, mutta närkästyneet venäläiset kielsivät sen jyrkästi. Luovutustilaisuus oli taas jumissa.

Suomalaisten kannalta tilanne vaikutti hullunkuriselta sen takia, että kymmenentuhatta oli haudattu Suomen puolelle, toinen mokoma oli hautaamatta ja nyt kiisteltiin yhdestä ”ylimääräisestä”.

Pitkän neuvottelun jälkeen venäläiset suostuivat ottamaan vastaan myös ylimääräisen kaatuneen - ja luovutus saatiin päätökseen. Mukaan otetun ahkion meikäläiset joutuivat tuomaan tyhjänä takaisin.”

- (Lähde: Suomussalmen sankarit: Onni Palaste).

Lähteet:

Raatteen tieltä Turjanlinnaan: Veikko Karhunen

Talvisodan historia 3: Sotatieteen Laitoksen Sotahistorian toimisto

Ryhmä Susi talvisodassa: Paavo Susitaival

Raatteen tie: Veikko Karhunen

P-SR:n sotapäiväkirjat: lokakuu 1939 - maaliskuu 1940;

Osasto Karin asiakirjat

Suomussalmen sankarit: Onni Palaste

Talvisodan taisteluoja: Ari Raunio - Juri Kilin

Suomus- salmen taistelijat kertovat: K. E. Salminen

Paraatimarssi Suomeen - Talvisota venäläisten silmin: Viktor Stepanov ja Dmitri Orehov

<http://www.narc.fi/menehtyneet>

Talvisota Suomussalmella II, Books on Demand 2021 - MKT, tietokirjailija Väinö Mononen

Vihollispuolustus Haukilassa

Kartta no 23

Reserviläisliitto piirikiertueella Kainuussa

Teksti: Ossi Laine, kuvat: Martti Huusko

Reserviläisliiton järjestöpäällikkö Suvi Salo kannusti kainuulaisia yhdistyksiä hakemaan ase- ja patruunatukea sekä projektitukea. Ase- ja patruunatuki on jaettavana viimeistä vuotta.

Sotkamo toimi 10.4. kainuulaisen reserviläistoiminnan kokoontumispaikkana, kun Reserviläisliiton piiri-info kokosi yhteen Kainuun reserviläisyhdistysten luottamushenkilöitä eri puolilta maakuntaa. Tapahtuma järjestettiin Sotkamon lukiolla, jonne saapui Reserviläisliiton puheenjohtaja Kari Salminen ja järjestöpäällikkö Suvi Salo.

Tilaisuudessa käytiin keskustelua, kuultiin tietoa vapaaehtoisen maanpuolustuksen tämän hetken tilanteesta, niin valtakunnan, kuin maakunnalliselta tasolta.

Tilaisuus oli osa Reserviläisliiton vuositaita toimintaa. Piiri-infot järjestetään vuorollaan eri puolilla maata reserviläispiireissä.

Tavoitteena näissä on käydä läpi ajan-kohtaisia asioita, yhdistyksiä koskevaa lainsäädäntöä sekä Reserviläisliiton toimintaa ja yhdistyspalveluja.

Liiton kannalta on myös tärkeää saada tuntumaa jäsenkentän näkemyksiin. Sotkamossa järjestetty piiri-info tarjosi laajan tietopaketin vapaaehtoisen maanpuolustuksen tämän hetkisestä tilanteesta.

Reserviläistoiminta on suosittua, kuin koskaan aiemmin. Reserviläisliitto on kasvattanut voimakkaasti jäsenmäärää viimeisten vuosien aikana. Liittoon kuuluu nyt jo yli 47000 jäsentä. Kansainväliset kriisit, erityisesti käynnissä oleva Ukrainan sota on näkynyt jäsenmäärissä myös Kainuussa.

Pitkään laskenut jäsenmäärä Kainuun Reserviläispiirissä kääntyi nousuun vuoden 2020 loppupuolella ja on vakaasi kasvanut nyt jo viidettä vuotta peräkkäin.

Erityisesti toiminnallinen ammunta on tuonut toimintaan mukaan nuorempia. Toisaalta on haasteena nuorten sitouttaminen muuhun toimintaan, kuten yhdistystoimintaan tai aatteelliseen maanpuolustustyöhön. Joka tapauksessa vapaaehtoinen maanpuolustustyö selkeästi kiinnostaa ja yhä useammat haluavat mukaan monipuoliseen toimintaan.

Tulevaisuuden turvaamiseksi on painostettava nuorten mukaan saamiseen sekä toiminnan monipuolisuuteen ja näkyvyyteen.

Tapahtumien näkyvyyttä on vahvistettava ja otettava käyttöön keinoja, joilla saadaan madallettua kynnystä osallistumiseen. Monipuolinen näkyvä toiminta houkuttelee uusia jäseniä ja samalla tukee koko yhteiskunnan turvallisuutta.

Yksi tilaisuudenn keskeisistä teemoista oli Reserviläisliiton 70 v. juhluvuosi. Juhlavuoden päätapahtuma oli ”Koko kansan maanpuolustustapahtuma”, joka pidettiin Helsingin kansalaistorilla 26.4. Osa Kainuun yhdistyksistä on järjestänyt juhluvuoteen liittyviä tapahtumia ja loppuvuoden aikana on tulossa lisää.

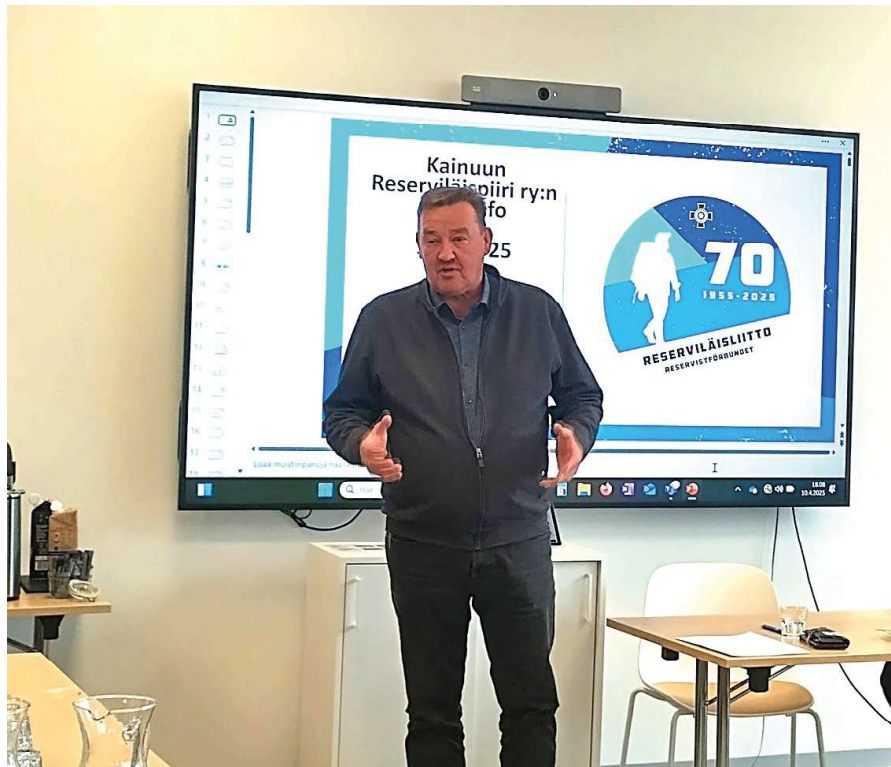
Juhlavuoden päättää sankarihaudoilla 6.12 pidettävät seppeleen laskutillaiudet.

Tilaisuudessa korostettiin vapaaehtoisien maanpuolustustyön merkitystä, monipuolista osaamista sekä yhteistyötä muiden maanpuolustustyötä tekevien tahojen kanssa. Lisäksi keskusteltiin Reserviläisliiton tarjoamista palveluista ja eri tukimuodoista yhdistyksille.

Reserviläisliitto myöntää hakemusten perusteella projektitukea hankintoihin, jotka edesauttavat tai kehittävät jäsenhankintaa, jäsenaktiivisuutta tai toimintaa. Kainuussa tukea on saatu viime aikoina mm. Sra-tarvikkeiden, taululaitteiden ja peräkärryn hankintaan.

Sotkamon tapahtuma osoitti jälleen, miten tärkeä rooli reserviläisjärjestöillä on sekä alueellisessa että valtakunnallisessa kokonaisturvallisuudessa. Tilaisuuden aikana ja päätteeksi käytiin vilkasta keskustelua kainuulaisia askaruttaneista asioista.

Sotkamossa pidetty Reserviläisliiton piiri-info osoitti, että kiinnostus vapaaehtoiseen maanpuolustukseen on vahvaa koko Kainuun alueella. Tilaisuus tarjosi osallistujille mahdollisuuden saada ajantasaista tietoa Reserviläisliiton asioista sekä tukea toiminnan kehittämiseen. Piiri-info koettiin onnistuneeksi ja tarpeelliseksi tilaisuudeksi.

Reserviläisliiton puheenjohtaja Kari Salminen kertoi liiton ajankohtaisista asioista.

Sotkamon lukiolla pidettyyn tilaisuuteen saapui paikalle 30 henkilöä eri puolilta Kainuuta.

Reserviläisliitto ry

- 47 000 maksanutta jäsentä
- 18 reserviläispiiriä, 317 paikallista yhdistystä
- 218 avointa yhdistystä (12 yhdistystä vaatimuksena vähintään 15-vuotias)
- 82 reserviläisyhdistystä
- 6 reservinliupseeriyhdistystä
- Näistä 2 naisyhdistystä ja 3 kilttaa

Ala-Karjalan papit sisällissodan tulkitsijoina

Teksti: Jukka Erkkilä

Suomen sisällissodasta on kulunut yli sata vuotta ja sen aikaiset tapahtumat ovat vaivanneet suomalaisia rupisena ja kutiavana haavana jo usean sukupolven ajan. Sodan syiksi ja seurauksiksi on ajan sivu esitetty vaihtelevia tulkintoja. Tutkimuksissa on yleensä huomioitu sodan operatiivisen johdon tai sodan uhrin näkökulma. Vuonna 2014 valmistui pro gradu -tutkielmani, jossa parrasvaloon pääsi joukko itäsuomalaisia evankelisluterilaisen kirkon pappeja.

Omassa tutkimuksessa liitin kansainväliseen tutkimukseen Ensimmäisen maailmansodan jälkeisistä poliittisista väkivaltaisuuksista Euroopassa. Esimerkiksi sisällissota-termin käyttäminen rinnastuu englanninkielisessä tutkimuksessa käytettyyn civil war -ilmaisuu. Suomen tapahtumat olivat vallankumouksellista / vastavallankumouksellista sisällissotaa ja aloittivat vastaavanlaisten väkivaltaisuuksien sarjan Euroopassa.

Nämä yleiseurooppalaiset väkivaltaisuuksien ja kuohunnat jatkuivat aina Espanjan sisällissotaan ja Toiseen maailmansotaan asti. Mainittakoon, että tutkimuksellisesti sisällissota-termi kattaa sateenvarjon lailla myös muut sodasta käytetyt nimitykset, joilla on jokaisella oma syntyhistoriansa ja vakiintunut käyttäjäkuntansa.

Oliko kirkko sodan osapuoli?

Kirkosta eroamisen mahdollistanut uskonnonvapauslaki tuli voimaan vasta 1920-luvulla, joten sisällissota oli luterilaisten välinen sota. Kirkon johto valitsi kuitenkin puolensa. Pappissääty oli vuosisatoja ollut osa valtaeliittiä, eikä tämä perinne päättynyt tasavallan syntymiseen ja säätyjen lakkauttamiseen. Lisäksi 1900-luvun alun valtavirtateologiassa apostoli **Paavalin** opetuksista kumpuava esivaltauskollisuus oli kovassa huudossa.

Siksi oli luontevaa, että kirkonmiehet asettuivat tukemaan lailliseksi hallitukseksi katsomaansa Vaasan senaattia. Itse asiassa kirkon johto oli ollut myönteinen myös tsaarinvallalle aikoinaan.

Sotakeväänä 1918 Suomen piispoista vain Savonlinnan hiippakunnan piispa **O.I. Colliander** pystyi toimimaan tehtävässään. Hän pitikin aktiivisesti yhteyksiä Valkoisen armeijan johtoon. Arkkipiispa **Gustaf Johansson** vetäytyi kesäasunnolleen ja kannatti aluksi ulkopuolelle jättäytymistä. Sodan jälkeen hän kuitenkin otti ankarasti kantaa punaisia vastaan, kun taas monet seurakuntapapit puhuivat julkisesti koston ilmapiiriin liennyttämiseksi.

Papit olivat vanhan perinteen mukaisesti vapautettu asepalveluksesta, mutta pappilat tukivat avoimesti valkoisen armeijan ponnisteluja. Pulaa oli polttoaineista, elintarvikkeista ja jopa kirkkoviinistä.

Silti järjestettiin keräyksiä rintamalle lähtevien vapaaehtoisten hyväksi ja ponnisteltiin isojenkin isänmaallisten juhlien ja sankarihautajaisten järjestämiseksi.

”Jokaisen oli astuttava joko maan puolustajain tai sen kavaltajain riiviin” – Näkymiä papin paikalta Suomen sisällissotaan

Tutkimukseni lähestymiskulma on kirkkohistoriallinen: millaisia olivat sisällissodan kokeneet papit tapahtuneen tulkitsijoina? Lähdeaineistoina ovat Suomen vapaussodan historian komitean keräämät papiston kertomukset vuosilta 1918–1919 sekä Suojeluskuntain yliesikunnan keräämät papiston kertomukset vuosilta 1928–1929. Tutkimukseni rajautuu Savonlinnan hiippakunnan Ala-Karjalan rovastikunnan papiston lähettämiin vastauksiin. Rovastikuntaan kuului yksitoista seurakuntaa Joensuun itäpuolisessa Pohjois-Karjalassa aina Enosta Kesälähdelle.

Pappien vastaukset olivat yhtä kirjavia kuin elämäkokemukset ja persoonat vastausten takana. Vastauksiin vaikutti myös se, mitä kysyttiin. Heti sodan jälkeen Valkoisen armeijan sodanjohdon valtuuttama Suomen vapaussodan historian komitea lähetti kaikkiin seurakuntiin kysymyssarjan koskien paikallisia oloja ja sodan aikaisia tapahtumia. Kysymysten asettelu ohjasi jo itsessään vastauksia. Kysymyksistä välittyi kysyjinä olleiden valkoupseereiden näkemys sodasta. Toisaalta papit mielellään vastasivat, mitä kysyjät halusivat kuulla.

Myöhemmin, 1920-luvulla, Suojeluskuntain yliesikunnan valistusosaston oma historiaprojekti nytkähteli käyntiin. Kenttäpappi **Hannes Mustakallio** lähetti rintamatyössä olleille papeille oman kysymyssarjansa, joka koski nimenomaisesti rintamakokemuksia. Vastauksissa korostuivat tällä kertaa yksittäiset kokemukset, tilanteet ja ihmiskohtalot.

Kysymyssarjojen esittäjät toivoivat pikaisia vastauksia, mutta pappien kertomuksilla oli taipumus viipyä. Kyse ei varmasti ollut torjuvasta asenteesta hanketta kohtaan, vaan pikemminkin pappiloihin kohdistuneesta ylläsurinasta. Suomessa kärsittiin sisällissodan jälkeen monin paikoin puutteesta ja jopa nälänhädästä.

Monet papit hoitivat yksin maantieteellisesti laajaa seurakuntaa, jossa matkat tahtuivat jalkapelissä tai hevosella. Aina kertomusta ei ehtinyt kirkkoherra tai kappalainenkaan kirjoittamaan, vaan sen saattoi laatia pitäjän apupappi tai jopa kirkkoherran tytär.

Syyllinen kiinnostaa aina

Ala-Karjalan rovastikunnan papit kertomuksineen muodostivat hyvin sekalaisen seurakunnan. Silti heti sodan jälkeen 1918–1919 laadituista kertomuksista oli löydettävissä teemallisia yhtäläisyyksiä. Suhtautuminen punaisiin syyllisiin ja pelko punaisesta terrorista ilmenivät samansuuntaisina kaikilla vastanneilla. Samoin valkoisen vallan oikeutus ja sankaripaatos yhdistivät vastauksia. Pappien mukaan vallankumouksen lainet olivat vyöryneet Suomeen Venäjältä. Suojeluskunnat oli perustettu hillitsemään ja hallitsemaan punaisten kiihottamaa yksinkertaista väestönosaa. Papit näkivät, että punaiset olivat lyöneet ensin ja epäilemättä, ja siihen oli vastattava.

Pohjois-Karjalassa sodan osapuolten välinen terrori eli väkivalta tai sen uhka oli hyvin lievää verrattuna esimerkiksi Uudenmaan lääniin, jonka alueella valtaosa veritöistä tapahtui. Molemmiin puolin on korostettu terrorin motiivina henkilökohtaisen koston kierrettä, mutta sen lisäksi väkivallalla uhkaamiseen liittyi myös taktisia ulottuvuuksia oman vallan vakiinnuttamiseksi. Pappeihin kohdistunut väkivalta oli maanlaajuisesti vähäistä ja punaisten pappisvastaisuus liittyi usein enemmän paikalliseen kirkonmiehen persoonaan kuin kirkkoon instituutiona. Silti molemmipuolista epäluuloa esiintyi.

Yksi vastanneista papeista puki suoraan sanoiksi, että käyty sisällissota oli seurausta rikkomuksista Jumalan tahtoa vastaan. Muut eivät näin suoraan ilmaisseet asiaa, mutta antoivat ymmärtää, ettei esivallalle uskollinen kunnan kristitty voinut seistä punaisten edustamalla tavalla isänmaataan vastaan. Vuosisadan alun teologisessa retoriikassa oli tavallista hengellistä ajankohtaisia poliittisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä. Samoin oli tyypillistä muodostaa radikaalista sosialismista antikristillisyyden arkkityyppi.

Silti Ala-Karjalan rovastikunnan papien kertomuksissa tämä asenne oli yleensä luettavissa vain rivien välistä.

”Kunnia jaloille pojille!”

Tutkimusalueeni papit käyttivät kertomuksissaan ajankohtaisista tapahtumista pääasiassa nimityksiä ”vapaussota” tai ”vapaustaistelu”. Nämä olivat aikalaistermejä, joita toisaalta käytti myös sodan punainen osapuoli. ”Kansalaissota”-nimityksellä haettiin neutraalia ilmaisumuotoa parissa kertomuksessa. Tiedämme, että viime sotien jälkeisinä vuosikymmeninä tällä ilmaisulla on tarkoituksellisesti haluttu luoda poliittisista syistä vasta-voimaa latautuneelle vapaussota-sanalle.

Ala-Karjalan papit yhtyivät muiden suomalaisten kollegojensa tavoin perinteisesti poliittiseen oikeistoon liitettyyn puheenparteen ja katsoukseen. Siihen kuului vahva esivaltauskollisuus, kansallisuusmieli ja sankarimyytti: ajatus kunnollisesti velvollisuutensa täyttävästä kansalaisesta. Tässä yhteydessä tuo ihannekansalainen, ”Saarijärven Paavo”, oli paitsi hurskas kristitty myös peloton soturi. Oman kertomansa mukaan papit ottivat tällaiseen asenteeseen kasvattamisen työnkuvaansa. Isänmaalliskristillinen opetus toistui saarnoissa, juhlapuheissa ja kinkereillä. Kiertelipä joku omaehtoisesti suojeluskunnan hyväksi rekrytointimatkoillakin. Sosiaalidemokratian kyllästämisessä Pohjois-Karjalassa oli myös vastaanottajia valkoiselle aatteelle. Tosin pitäjän yli levinnyt ”isänmaallinen innostus” saattoi kyllä hiipua sodan pitkittyessä. Valkoisten vallan vakiintuessa pappikin saattoi uskaltaa ”puhua kovia sanoja” pitäjän punaisille. Näin tapahtui ainakin Rääkkylässä, missä punaiset olivat kunnalliskoukussa irtisanoneet muiden kunnallisten virkamiesten ohella myös kirkkoherran.

Suomen vapaussodan historian komitean kysymyssarjassa oli pyydetty nimeämään myös kaatuneet. Puheen kääntyessä heihin kopsahivat lyhytsanaismankin raporttoijan verbaaliset kantapäätt yhteen. Taistelussa kaatuminen, vieläpä vapaaehtoisesti, oli ylistettävä teko. ”Kunnia jaloille pojille!”, antautui eräskin pastori huudattamaan. Kaatuneet olivat sankareita,

ja sellaisina heidät myös haudattiin. Heidän nähtiin uhranneen itsensä isänmaansa ja läheistensä puolesta. Valtakunnallisesti pappien puheissa tuota uhria oli saatettu verrata jopa Kristuksen uhrautumiseen. Tätä taustaa vasten erään pastorin heroismi saikin kiinnostavan piirteen: ”Lyhyt oli Värtsilän taistelu, mutta maksoi se kuitenkin kallista veriuhrina”, hän jylisi.

Aikomisias ja ryhtymisiä

Papit olivat varsin hyvin selvillä sisällissodan laajasta mittakaavasta. Suojeluskunnat ryhtyivät tammikuussa 1918 Pohjanmaalla ja Karjalassa riisumaan aseista maahan jääneitä venäläisiä varuskuntia sekä paikallisia punakaarteja. Papit näkivät näillä toimilla olevan suuri myönteinen merkitys Pohjois-Karjalan turvallisuudelle. Voitto Värtsilän taistelusta helmikuussa sinetöi valkoisten ylivoimaa alueella. Seudun punakaartin kukistumisen seurauksena oli, että maakunta säästyti enemmiltä yhteenotoilta. Silti paikallisesti vastapuolien väliset jännitteet saattoivat kiristyä uhkaaviksi. Useat vastaajat sanoittivat huolensa siitä, mitä olisi tapahtunut, jollei punakaarteja olisi saatu ajoissa kuriin.

Pohjois-Karjalan papit näkivät kriisin myös yleisinhimillisenä tragediana. Maaliskuun alussa 1918 he löivät päänsä yhteen ja sopivat, että kustakin vähintään kaksipappisesta seurakunnasta lähtisi pappi joksikin aikaa rintamalle sielunhoitotyöhön. Tämä tapahtui jo ennen kuin Valkoisen armeijan ylipäällikkö kenraali **Mannerheim** oli antanut käskyn sotilasielunhoidon organisoimisesta ja kenttäpappijärjestelmän luomisesta. Rintamalla papit järjestivät jumalanpalveluksien ja hartauksien lisäksi opetustilaisuuksia ja mahdollisuuksia sielunhoitoon. Lisäksi he toimittivat aineellista apua sotilaille. Punavangeille tarjottiin valistusta sekä sielunhoitoa, joita otettiin vaihtelevalla kiinnostuksella vastaan.

Aika parantaa haavat?

Osa tutkimukseni papeista vastasi sotakyselyyn heti sodan jälkeen. Osa taas laati vastauksen vuosikymmen myöhemmin kenttäpappi Hannes Mustakallion laatimaan kysymyssarjaan. Kolme pappia vastasi kumpaanakin kyselyyn.

Ajan kulumisen toi muutoksen näkökulmaan. Kertomuksista oli tullut tarinoita, sotajuttuja. Aiemmat kuohuvat tunteet oli tyydynyt sekoittamalla joukkoon nostalgiaa. Nyt kuvattiin suuria hetkiä, joissa oma tehtävä ja sijainti nähtiin tärkeäksi. Myös sodan raaistama huumori ja hirtehiset rintamakuvaus oli siivottu pois ylevämmän puheenparren tieltä.

Se, kuinka seikkaperäisesti papit kuvasivat tapahtumia, kertoo vuoden 1918 kriisin kokonaisvaltaisuudesta. Suomen sisällissota oli kuin syöpä, joka saastutti jo valmiiksi kurjissa oloissa kärvistelevän maamme ja levitti etäispeäkkeitä pitäjiä ja kylä myöten. Papit näkivät, kuinka vastakkainasettelut voimistuivat, kyräily paheni ja viimein väkivalta tarjosi ratkaisun. Tosin näiden miesten tarkkailuasema oli monen muun sijasta sellainen, että he saattoivat sodan jälkeen huokaista helpottuneina, niin kuin aamulla huokaistaan painajaisun rauettua. Monet sanoittivat kertomuksiinsa helpottuneisuutensa pahimman mentyä lopulta ohi.

Kirjoittaja Jukka Erkkilä on TM, jonka kirkkohistorian alaan kuuluva gradu -tutkielma ”Jokaisen oli astuttava joko maan puolustajain tai sen kavaltajain riviin”. Ala-Karjalan rovastikunnan papit Suomen sisällissodan tulkitsijoina 1918–1929” hyväksyttiin Itä-Suomen yliopiston filosofisessa tiedekunnassa marraskuussa 2014. Tutkielma on luettavissa ja ladattavissa UEF EREPOSITORY -palvelussa osoitteessa <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/14341>.

Kirjoittaja on Suomen evankelisluterilaisen kirkon pappi ja toimi vuonna 2024 Kainuun prikaatissa sotilaspastorin viransijaisena.

Kirjallisuutta:

Gerwarth, Roger & Horne, John: Poliittinen väkivalta Euroopassa ensimmäisen maailmansodan jälkeen: Johdanto. – Sodasta rauhaan. Väkivallan vuodet Euroopassa 1918–1923. Toim. Roger Gerwarth & John Thorne. Tallinna, 2013.

Haapala, Pertti & Hoppu, Tuomas (toim.): Sisällissodan pikkujättiläinen. Helsinki, 2009.

Huhta, Ilkka: Papit sisällissodassa 1918. Helsinki, 2010.

Huhta, Ilkka (toim.): Sisällissota 1918 ja kirkko. SKHST 212. Helsinki, 2009.

Mustakallio, Hannu: Säätypapista kansalaiseksi. Papiston poliittis-yhteiskunnallinen rooli demokratioitumisen murrosvaiheessa 1905–1907. SKHST 126. Diss. Helsinki. Loimaa, 1983.

Paavolainen, Jaakko: Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 I ja II. Helsinki, 1967.

Partanen, Jukka: Isänmaa ja raja. Suojeluskunnat Pohjois-Karjalassa 1917–1944. Saarijärvi, 2012.

Payne, Stanley G: Civil War in Europe, 1905–1949. Cambridge, 2011.

Toiviainen, Kalevi: Kaakonkulman hiippakunta 1897–1945. – Kaakonkulman kapituli. Savonlinnan, Viipurin ja Mikkelin hiippakunta 1897–2004. Toim. Ouri Mattila & Tuula Mäkiäho & Esa-Matti Peura. Helsinki, 2004.

Katso myös:

Rouvinen, Juha: Kirkostaeroamisvimm Rääkkylässä vuonna 1923 (<http://www.raakkyla-seura.fi/kirkkohistoriaa/>)

Vapaussodan historian komitea 1913–1927 | Arkistojen Portti (kansallisarkisto.fi)

Kirjoittajan kommentti

Keväällä 2014 gradua kirjoittaessani seurasin tiiviisti Ukrainan vallankumousta. Korruptoitunut ja venäjämielinen Presidentti Viktor Janukovyč pakeni Maidanin tapahtumien seurauksena itään ja valtaan nousi länsimielinen hallitus.

Kansannousun seurauksena Venäjä miehitti Krimin niemimaan ja osia Itä-Ukrainasta. Miehitetyillä alueilla agitaattorit lietsoivat venäjämielisissä kansalaisissa irtautumishaluja Ukrainasta. Taas aukesi raja railona idän ja lännen välillä.

Vaikka Suomen tapahtumat vuonna 1918 sijoittuvat täysin eri oloihin kuin Ukrainan kehityskulku viime vuosina, en ole voinut välttää ajattelemasta Raamatun Saarnaajan kirjan sanoin: "Mitä on ollut, sitä on tulevinakin aikoina, mitä on tapahtunut, sitä tapahtuu edelleen: ei ole mitään uutta auringon alla."

Varmasti jo Itä- ja Länsi-Rooman jakautumisesta saakka Euroopassa on aika ajoon jouduttu valinnan eteen: haluammeko orientoitua "lännen" vai "idän" arvojen mukaan? Rajaa on vedetty niin uskonnollisesti kuin poliittisestikin. Eikä tälle asetelmalle tunnu loppua näkyvän. 2020-luvun suuri kysymys liittyy globaalin lännen ja globaalin idän välisiin maailmanpoliittisiin jännitteisiin.

Meille tuleva on vielä verhon takana, mutta tulevaisuuden historioitsijat osaavat nähdä meitä paremmin sen mistä olemme tähän tulleet ja mihin olemme menossa. Silloin me olemme historiaa.

Savonlinnan hiippakunnan Ala-Karjalan rovastikunnan seurakunnat vuonna 1918:

Eno
Ilomantsi
Kesälahti
Kiihtelysvaara
Kitee
Pyhäselkä
Pälkjärvi
Rääkkylä
Tohmajärvi
Tuupovaara
Värtsilä

LIITY NYT!

Kerää kaikki 12 leimaa kuntokorttiisi

1
Lataa HeiaHeia -sovellus

2
Liity koodilla RESUL2024

3
Kerää pisteitä liikunta- ja ammunta-suorituksillasi

4
Suorituksia aktiivisimmin kerryttävät yhdistykset palkitaan

RESUL Kuntokortin voivat ottaa käyttöönsä kaikki Reserviläisliiton, Suomen Reserviupseeriliiton ja Maanpuolustuskiltojen liiton jäsenet.

Lisätietoa: resul.fi/kuntokortti

RESUL Kuntokortin käyttöönotto

Reserviläisurheiluliiton kuntokortin voit ottaa käyttöön seuraavasti:

1) Lataa HeiaHeia sovelluskaupasta ilmaiseksi.

2A) Jos olet uusi käyttäjä (et ole käyttänyt HeiaHeiaa tai MarsMarsia):

Valitse Luo tili koodilla, syötä koodiksi: RESUL2024

Valitse tunnuksiksi sähköpostisi, kirjoita vähintään 12 merkkiä pitkä salasana

2B) Jos sinulla on jo tili MarsMarsiin tai HeiaHeiaan toisen yhteisön kautta:

· Kirjaudu HeiaHeia-sovellukseen sähköpostitunnuksella ja salasanaalla

· Napauta vasemmassa yläkulmassa olevaa HeiaHeia-kuvaketta ja liity koodilla: RESUL2024

· Jos kuulut jo ennestään johonkin (yritys) yhteisöön, napauta vasemmassa yläkulmassa olevaa yhteisövalitsinta (yhteisön logo/nimi) ja toimi kuten edellä.

2C) HeiaHeiaa voi käyttää myös pelkästään tietokoneella:

Kirjaudu <https://app.heiaheia.com/account> ja syötä koodi RESUL2024

(*Vaikka elämme nyt vuotta 2025, kirjautumiskoodi on pidetty samana kuin viime vuoden pilottikampanjassakin (RESUL2024), ja kaikki viime vuonna jo rekisteröityneet ovat kuvioissa automaattisesti mukana. Varsinainen tämänvuotinen aktiivisuuskampanja käynnistyy maaliskuun 2025 alussa ja siitä tiedotamme kaikille mukana oleville. Omaksi ilokseen suorituksiaan voi kirjata jo ennen yhteisen kampanjajakson alkua!)

3) Kirjautumisen yhteydessä valitse oma liittosi, piirisi ja jäsenyhdistyksesi.

Mikäli et tiedä omaa jäsenyhdistystä tai et ole vielä jäsen, ole yhteydessä liittoosi.

Ristijärven Reserviläisten toimintaa - Sotahistorian matka pohjoiseen

Lähdimme reissuun 9.8. aamulla klo 6 tienoilla. Suuntana pohjoinen ja siellä sijaitsevat talvi- ja jatkosotaan sekä Lapin sotaan liittyvät sotahistorialliset paikat ja muistomerkit. Ensimmäinen kohteemme oli Tornion Rönttässä sijaitseva Tornion maihinnousun muistomerkki. Laskimme seppleen muistomerkillä samalla muistellen ristijärveläisiä sotilaita, jotka olivat osallisena JR11 ja JR53 riveissä täyttämässä sotilaan velvollisuuttaan, kun entisistä aseveljistä oli tullut vihollisia 19.9.194 solmitun välirauhan myötä.

Siitä matka jatkui Rovaniemen Norvajärvelle, saksalaisten kaatuneitten muistomerkillä, joka oli vaikuttava kokemus. Matkan varrella poikkesimme Metsämuseossa tutustumassa vuosikymmenten takaisiin, metsässä käytettäviin työvälineisiin ja majotusoloihin. Yövyimme Rovaniemellä keskustassa ja samalla saimme tutustua paikalliseen yöelämään.

Seuraavana aamuna jatkoimme ravitsevan aamupalan jälkeen matkaamme kohti itäisen Lapin sotamuistomerkkejä. Matkan varrella kävimme sodanaikaisella Kemijärven pienlentokentällä. Sieltä matka jatkui Pelkosenniemenelle, jossa tutustuimme Poh-

jois-Suomen talvisodan aikaisiin ratkaisutaisteluihin. Savukoskella vietetyn yön jälkeen lähdimme lipumaan kohti koti-Kainuuta.

Matkalla pysähtelimme muun muassa Partisaaniuhrien muistomerkillä, Savukosken Kuoskulle sekä Sallan sota- ja jälleenrakennusajan I Ristijärven Reserviläiset ry:n reissu 9.-11.8. Tornion maihinnousun muistomerkki. museolle. Kotimatkamme varrelle osui myös JR12 (jätkäjäkärit) ja Partisaanien uhrien muistomerkit.

Hautajärvellä keittelimme mukana olleilla retkivälineillä kahvit, samoin kuin useassa muussakin sopivassa paikassa, kun kahvihammasta alkoi kolottaa. Samalla saimme makkaratkin paistettua. Kotimaakuntamme muistomerkeistä matkamme varrelle osui myös Allassalmen muistomerkki, jossa pysähdyimme.

Reissumme oli mukava ja leppoisa ilman tiukkaa aikataulujen painetta ja pienellä porukalla. Kuljetuskaluston vuokrasimme Henkilöliikenne Mäkäraiseltä - asevelihintaan. Kuljettajamme löytyi meidän omasta rivistä, iso kiitos hänelle! Tanja ja Jouni

Ylin kuva: Saksalaisten kaatuneitten muistomerkki Norvajärvellä.

Alin kuva: Tornion maihinnousun muistomerkki.

Artikkeli julkaistu aiemmin Ristaos 4/2024 lehdessä

Sovelletun reserviläisammunnan piirinmestaruuskilpailut Suomussalmen Aittokoskella

Teksti: Kalle Loisa, Kuvat: Tommi Helin

Heinäkuussa Kajaanin Reservinupseerikerho ry järjesti yhteistyössä Kainuun muiden reserviläisyhdistysten kanssa Sovelletun Reserviläisammunnan piirinmestaruuskilpailut Suomussalmen Aittokoskella 4.7.- 5.7.2025. Tapahtuma kokosi yhteen lajin harrastajia, sekä kilpailijoita että toimitsijoita niin Kainuusta kuin lähimaakunnistakin. Kilpailun johtajana toimi Jyrki Pesonen (KajRuk), ratamestarina Jani Juujärvi (VuolRes) ja tuloslaskentavastaavana Kalle Loisa (KajRes).

Kilpailuviikonloppu käynnistyi torsainta rastien rakentamisella, perjantaina toimitsijoiden omalla esikisalla ja varsinainen pääkilpailu ammuttiin lauantaina, jolloin Aittokosken radalla testattiin osallistujien ampumataitoa, nopeutta ja turvallista aseenkäsittelyä monipuolisilla ja haastavilla rasteilla.

Tunnelma kilpailupaikalla oli hyvähenkinen ja kannustava. Kilpailijoita nähtiin eri puolilta Kainuuta sekä myös naapurimaakunnista, mikä toi tapahtumaan mukavaa laajuutta ja vaihtelua. Runsas joukko toimitsijoita vastasi sujuvasta käytännön järjestämisestä, ja heidän panoksensa mahdollisti kilpailujen onnistumisen.

Tämän vuoden tapahtuma oli jo toinen peräkkäinen KainuuSRA:n piirinmestaruuskilpailu. Kokemuksen kartuttaminen isompien kilpailuiden järjestämisestä on tärkeää, sillä se auttaa järjestäjiä valmistautumaan suurempiin haasteisiin: Tavoitteena on järjestää Sovelletun Reserviläisammunnan Suomenmestaruuskilpailut Kainuussa vuonna 2029.

On myös syytä todeta, että Aittokosken rata on lehtijutuista huolimatta nykyään täysin suomalaisomistuksessa sekä rata tunnetaan Pohjois-Suomen toiseksi parhaana toiminnallisen ammunnan harjoittelu- ja kilpailupaikkana, mikä takaa erinomaiset puitteet myös SRA-kilpailujen järjestämiselle.

Kilpailun tuloksia:

Vakio-luokka:

1. Jussi Heikkinen – 100,00 %
2. Jukka Honkanen – 92,04 %
3. Heikki Ohtamaa – 68,80 %

TST-luokka:

1. Kristian Palviainen – 100,00 %
2. Ville Haverinen – 98,76 %
3. Mikko Mutanen – 96,45 %

Avoin luokka:

1. Ville Maununiemi – 100,00 %
2. Petteri Leinonen – 92,48 %
3. Joonas Koivuniemi – 90,60 %

Senior-sarja:

1. Marko Väisänen – 68,66 %
2. Paavo Leinonen – 64,78 %
3. Marko Pohjanpaju – 63,70 %

Lady-sarja:

1. Anni Kallio – 60,46 %
2. Hanne Kinnunen – 40,30 %
3. Päivi Väisänen – 33,82 %
- 4.

Parhaana kainuulaisena, eli piirinmestarina palkittiin Vesa Kaunisto.

Kokonaisuutena Sovelletun Reserviläisammunnan piirinmestaruuskilpailut tarjosivat osallistujilleen paitsi tiukkoja kilpailutilanteita myös hienon mahdollisuuden harjoitella reserviläistaitoja käytännönläheisesti. Tapahtuma vahvisti jälleen jo ennestään tiivistä yhteistyötä Kainuun reserviläisyhdistysten välillä ja loi hyvän pohjan tuleville kilpailuille.

Kaikki tulokset löytyvät Practiscores-ta

<https://practiscore.com/results/html/f4433267-6ff3-4d2c-8771-a708b451ee9e>

Anttonen ja Piipponen piirin parhaita

Reserviläisten ilma-asekisat Sotkamossa

Kainuun reservipiirien ilma-asekilpailut järjestettiin Sotkamossa perjantaina 14. maaliskuuta Salmelan koulun ilma-aseradalla.

Ilmapistoolin yleisen sarjan 60 laukauksen kilpailun voitti Kajaanin Reserviläisten alik. Jyrki Anttonen tuloksella 546, toinen oli Sotkamon Reserviläisten jääk. Lasse Kynäkoski.

M60-sarjan 40 laukauksen kilpailun voitti Sotkamon Reserviläisten ylik. Raimo Joensuu tuloksella 328. M70-sarjan 40 laukauksen kilpailun voitti Sotkamon Reserviläisten yliv. Martti Huusko tuloksella 340.

Ilmakivääriin H50-sarjan 40 laukauksen kisan voitti alik. Juha Korhonen Sotkamon Reserviläisistä. H70-sarjan 40 laukauksen kisan voitti ltn. Markku Piipponen Kuhmon Res. Upseereista tuloksella 349, toinen oli Sotkamon Reserviläisten jääk. Reijo Huotari tuloksella 312.

TULOKSET:

Ilmapistooli

Sarja H 60 laukausta

1) alik. Anttonen Jyrki Kajaanin Res. 94-92-92-88-90-90=546

2) jääk. Kynäkoski Lasse Sotkamon Res. 90-82-91-88-89-86=526

Sarja H60 40 laukausta

1) ylik. Joensuu Raimo Sotkamon Res. 79-85-82-82=328

2) alik. Karppinen Raimo Sotkamon Res. 60-70-85-86=301

3) maj. Schroderus Pertti Sotkamon Res. Ups 61-81-77-81=300

Sarja H70 40 laukausta

1) yliv. Huusko Martti Sotkamon Res. 89-83-83-85=340

Ilmakivääri

Sarja H50 40 laukausta

1) alik. Korhonen Juha Sotkamon Res. 75-55-64-63=257

Sarja H70 40 laukausta

1) ltn. Piipponen Markku Kuhmon Res. Ups 79-86-91-93=349

2) jääk. Huotari Reijo Sotkamon Res. 79-78-77-78=312

3) yliv. Huusko Martti Sotkamon Res. 61-62-53-77=253

Sarja H70 40 laukausta

RESERVISSÄ VOIMA

Reserviläisliiton juhlavuosi – Reservissä voima

Reserviläisliitto juhlii 70-vuotisjuhlavuottaan vuonna 2025 ja haluaa toivottaa jäsenistönsä, paikallisyhdistyksensä ja maakunnalliset piirinsä sekä sidosryhmänsä ja yhteistyökumppaninsa lämpimästi tervetulleeksi mukaan juhlallisuuksiin.

Juhlavuoden jo pidettyjä tilaisuuksia ovat olleet:

25.4. Kutsuvierastilaisuus

26.4. Koko kansan maanpuolustustapahtuma Helsingin Kansalaistorilla

26.4. Jäsenistön iltajuhla Helsingissä

Loppuvuoden tapahtumia ovat:

4.12. Liiton ansioristien luovutus ja Maanpuolustusjuhla, historiikin julkaisu

6.12. Valtakunnallinen seppeleenlasku sankarihautoille

Piirejä ja yhdistyksiä kannustetaan järjestämään tapahtumia paikallisesti juhlavuoden teemaan liittyen.

Juhlavuoden tuotteet

Reserviläismiekka

Juhlavuoden erikoistuotteena jäsenillä on mahdollisuus tilata itselleen uniikki reserviläismiekka, jota koristaa Reserviläisliiton Yrjön risti. Miekkaan on upotettu roomalaisin numeroin luku LV liiton perustamisvuoden 1955 merkiksi.

Reserviläismiekkoja tehdään ainutlaatuinen 50-100 kappaleen erä. Jokainen miekka on numeroitu, mikä tekee siitä keräilyharvinaisuuden. Miekat valmistetaan käsityönä Saksassa.

Miekan hinta on 990 euroa. Tilauksia oli mahdollista tehdä sähköisellä tilauslomakkeella 1.–30.11.2025 välisenä aikana.

Juhlavuoden jäsentuote

Juhlavuoden jäsentuote on pienoismiekka, joka on pienoismalli reserviläismiekasta. Miekkaan on upotettu roomalaisin numeroin luku LV liiton perustamisvuoden 1955 merkiksi. Pontta koristaa Reserviläisliiton Yrjön risti. Pienoismiekan mukana tulee tyylikäs puinen teline.

Pienoismiekan hinta on 90 euroa. Toimitusvaikeuksista johtuen jäsentuotteita on tilattavissa Reserviläisliiton [verkkokaupasta](#) vasta keväällä 2025.

Verkkokaupastamme voi tilata koko juhluvuden ajan myös juhluvuden logolla varustettuja velcromerkkejä.

Palkitsemiset

Erikoisluokan ansiomitali

Erikoisluokan ansiomitaleita myönnetään vain liiton erityisinä merkkivuosina liiton hallituksen kulloinkin päättämällä tavalla.

Erikoisluokan ansiomitali voidaan myöntää liiton erityisinä merkkivuosina

- liiton jäsenyhdistyksen jäsenelle, joka on toiminut vähintään 10 vuotta liiton tarkoituksien hyväksi tai on muutoin erityisen ansioitunut maanpuolustustyössä
- liittoon kuulumattomalle henkilölle, joka on pitkäaikaisesti ja ansiokkaasti toiminut Reserviläisliiton tai sen piirin tai jäsenyhdistyksen tarkoituksien hyväksi
- ulkomaalaiselle, joka on pitkäaikaisesti ja ansiokkaasti edistänyt yhteistyötä oman valtionsa, sen puolustusvoimien tai maanpuolustusjärjestön ja Reserviläisliiton, sen jäsenyhdistyksen tai reserviläispiirin välillä

Erikoisluokan ansiomitalin hinta on 70 euroa + 5 euron käsittelykulu. Lisäksi on tilattavissa pienoismitali, jonka hinta on 30 euroa + postituskulut. Aiemmin myönnetyn erikoisluokan ansiomitalin nauhaan on mahdollista tilata 70-vuotissolki, jonka hinta 15 euroa + postituskulut. Toimitukset tapahtuvat vuoden 2025 aikana. Mitali toimitetaan maksusuorituksen jälkeen ja postituksen hoitaa Mailhouse.

Erikoisluokan ansiomitaleita voi hakea **[Reserviläisliiton sivulta](#)**

Tule mukaan reserviläistoimintaan

Suomen Reserviupseeriliitto: <https://www.rul.fi/jasenhakemus>

Reserviläisliitto: <https://www.reservilaisliitto.fi/jasenille/jasenhakulomake/>